

MTÜ Arenduskoda

MTÜ Arenduskoda
Leader tegevuspiirkonna ühisstrateegia
period 2023 – 2027

MTÜ ARENDUSKODA

MTÜ ARENDUSKODA LEADER TEGEVUSPIIRKONNA ÜHISSTRATEEGIA
PERIOOD 2023 – 2027

Koostaja: Tiina Raudla
Kujundus ja küljendus: Liina Kald
Trükise väljaandmist toetas Euroopa Liidu LEADER programm
Kinnitatud MTÜ Arenduskoja üldkoosoleku otsusega nr 2
18. mail 2023. a Tapa linnas.

Täiendatud MTÜ Arenduskoja juhatuse otsusega nr 1
03. oktoobril 2023. a

Tapa 2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MTÜ ARENDUSKODA TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAAL-MAJANDUSLIK ANALÜÜS	4
1.1. Tegevuspiirkonna üldine kirjeldus	4
1.2. Tegevuspiirkonna rahvastikuanalüüs	7
1.3. Tegevuspiirkonna majanduskeskkonna analüüs	13
1.4. Tegevuspiirkonna elukeskkonna analüüs	16
1.5. Trendid, suundumused	18
1.6. Analüüsist tulenevad järeldused	19
2. STRATEEGIAPERIOODI 2014–2022 HINDAMINE	20
3. MTÜ ARENDUSKODA TEGEVUSPIIRKONNA ARENGUPOTENTSIAALI JA -VAJADUSTE KOKKUVÕTE	24
3.1. SWOT-analüüs	24
3.2. Arenguvajadused	26
4. MTÜ ARENDUSKODA STRATEEGIA	27
4.1. Visioon ja strateegilised eesmärgid	27
4.2. Sidusus olemasolevate arengudokumentidega, sh ka LEADER koostööprojektide piirkondade strateegiad	29
4.3. Rakendatavad meetmed ehk meetmekirjeldused	32
5. STRATEEGIA JUHTIMISE JA SEIRE KORRALDUS	37
5.1. Protsessi kirjeldus koos kaasamisprotsessiga	37
5.2. Tegevusgrupi valmisolek strateegiat rakendada, suutlikkuse kirjeldus	39
5.3. Strateegia rakendamine	42
5.4. Strateegia seire ja strateegia uuendamise korraldamine	43
5.5. Võrgustamise ja koostöö põhimõtted MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnas	44
6. RAHASTAMISKAVA	46

SISSEJUHATUS

Käesolev strateegia põhineb Maaeluminiistri määrusel „LEADERi kohaliku arengu strateegia 2023–2027 rakendamine“, mis on kehtestatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (ELÜPS) alusel. Lisaks on antud võimalus uuel perioodil rakendada tegevusrühmade LEADER strateegiaid ühistrateegiatena ja selleks kaasates Euroopa Sotsiaalfondi+ (ESF+) vahendeid.

LEADER lähenemine on varasematel Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika programmiperioodidel tõestanud oma efektiivsust parandades maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda ning luues uusi töökohti. LEADER on oluliselt aidanud kaasa üldisele elukvaliteedi parandamisele maapiirkondades, toetades kogukondasid ning ettevõtjaid kohaliku

elu edendamisel. LEADER põhineb seitsmel elemendil, milleks on:

- 1) tegevuspiirkonnapõhine lähenemine;
- 2) altpoolt tulev algatus;
- 3) kohaliku avaliku ja erasektori partnerlus;
- 4) uuenduslikkuse kasutamine;
- 5) integreeritud ja mitut valdkonda hõlmav lähenemine;
- 6) võrgustike loomine ja
- 7) koostöö.

LEADERi põhielemeniks on avaliku ja erasektori partnerluses loodud kohalik tegevusrühm, kes koostab tegevuspiirkonnapõhise kohaliku arengu strateegia. Nii strateegia väljatöötamine kui ka rakendamine toimub alt-üles-põhimõttel, tuues seeläbi otsustustasandi kohalikule elanikule lähemale. Strateegia omakorda koos-

neb omavahel seotud ja mitut valdkonda hõlmavatest strateegia meetmetest.

MTÜ Arenduskoda strateegia on koostatud perioodil 2022–2023 tegevurühma enda poolt, kasutades eelkõige oma tegevuspiirkonna aktiivseid inimesi erinevates sektoritest. Piirkonna tegusamad ja aktiivsemad osalesid töörühmades, tegevusrühma väiksemates piirkondades toimusid kaasamiskoosolekud ja kohtumised piirkonna olulisemate tegijatega. Strateegia koostaja oli Tiina Raudla, kes omab suurt kogemust üldiselt arengukava-de/strateegiate koostamisel ning eriti veel LEADER strateegiate koostamisel, kuna MTÜ Arenduskoda piirkonna kõik eelnevad strateegiad, on koostatud tema poolt. MTÜ Arenduskoda LEADER strateegia perioodiks 2023–2027 on kinnitatud üldkoosoleku otsusega.

1. MTÜ ARENDUSKODA TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAAL-MAJANDUSLIK ANALÜÜS

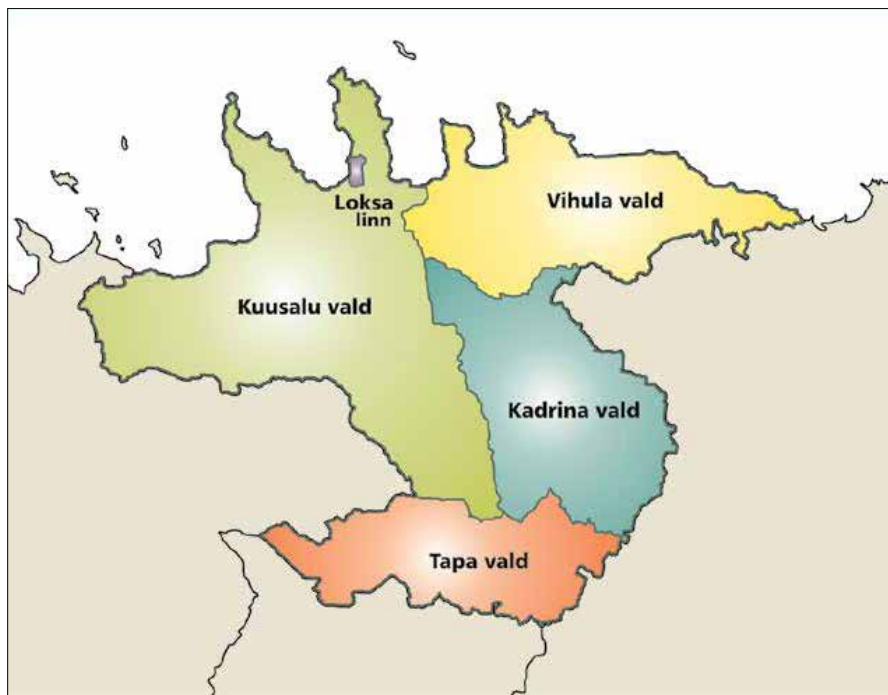
1.1. Tegevuspiirkonna üldine kirjeldus

Asend ja territoorium. MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonda kuuluvad omavalitsused kahest erinevast maa-konnast: Tapa vald, Kadrina vald ja Haljala vald Lääne-Viru maakonnast, Kuusalu vald ja Loksa linn

Harju maa-konnast (Joonis 1). Tegevuspiirkonna pindala on kokku ligikaudu 1 698 km².

Tegevuspiirkonna hõlmab maapiirkonda, kuigi piirkonda jäävad ka linnad (Loksa

linn administratiivse üksusena ja Tapa linn vallasisese linnana), on nad määratletud tegevustööpiirkonnas maapiirkonnana. Tegevuspiirkonna omavalitsused ja nende allüksused on toodud Tabelis 1.

JOONIS 1. MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkond

Vald/linn	Linn	Alevikud	Külad
Tapa vald (1 linn, 2 alevikku ja 24 küla)	Tapa linn	Lehtse alevik Jäneda alevik	Kõrveküla, Patika, Raudla, Läpi, Rabasaare, Tõõrakõrve, Läste, Rägavere, Pruuna, Kuru, Linnape, Jootme, Räsna, Imastu, Loksu, Lokuta, Saksi, Vahakulmu, Moe, Näo, Piilu, Saiakopli, Karkuse, Nõmmküla
Kadrina vald (2 alevikku ja 40 küla)		Kadrina alevik Hulja alevik	Ama, Arbavere, Hõbeda, Härjadi, Jõepere, Jõetaguse, Jürimõisa, Kadapiku, Kallukse, Kihlevere, Kiku, Kolu, Kõrve, Lante, Leikude, Loobu, Läsna, Mõndavere, Mäo, Neeruti, Ohepalu, Orutaguse, Pariisi, Põima, Ridaküla, Rõmeda, Salda, Saukse, Sootaguse, Tirbiku, Tokolopi, Udriku, Uku, Undla, Vaiatu, Vandu, Viitna, Vohnja, Võduvere, Võipere
Haljala vald (1 alevik ja 52 küla)		Võsu alevik	Vihula, Tiigi, Karula, Noonu, Annikvere, Paasi, Salatse, Metsiku, Adaka, Kakuvälja, Vila, Sagadi, Lauuli, Oandu, Tepelvälja, Pajusveski, Haili, Sakussaare, Võsupere, Palmse, Metsanurga, Muike, Ilumäe, Võhma, Uusküla, Joandu, Aasumetsa, Vatku, Tõugu, Eru, Korjuse, Koljaku, Lahe, Lobi, Koolimäe, Natturi, Pedassaare, Pihlaspea, Vergi, Altja, Mustoja, Vainupea, Eisma, Kiva, Rutja, Karepa, Toolse, Käsmu, Kosta, Andi, Villandi, Tidriku
Kuusalu vald (3 alevikku ja 64 küla)		Kuusalu alevik Kiiu alevik Kolga alevik	Allika, Andineeme, Aru, Haavakannu, Hara, Hirvli, Ilmastalu, Joaveski, Juminda, Kaberla, Kahala, Kalme, Kasispea, Kemba, Kiiu-Aabla, Kodasoo, Koitjärve, Kolga-Aabla, Kolgaküla, Kolgu, Kosu, Kotka, Kupu, Kursi, Kuusalu, Kõnnu, Külmaallika, Leeski, Liiapeeksi, Loksa, Murksi, Mustametsa, Muuksi, Nõmmeveski, Mäepea, Pala, Parksi, Pedaspea, Pudisoo, Põhja, Pärismepea, Rehatse, Rummu, Salmistu, Saunja, Sigula, Soorinna, Suru, Suurpea, Sõitme, Tammispea, Tammistu, Tapula, Tsitre, Turbuneeme, Tõreska, Uuri, Vahastu, Valgejõe, Valkla, Vanaküla, Vihasoo, Viinistu, Virve
Loksa linn (1 linn)	Loksa linn		

TABEL 1. Tegevuspiirkonna omavalitsused koos oma allüksustega

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna ühtseteks arengueeldusteks on:

• Geograafilised eeldused ja ühtsus:

Tegevusrühma moodustavad Tapa vald, Kadrina vald, Haljala vald, Kuusalu vald ja Loksa linn. Tegevusrühma kuuluvaid omavalitsusi iseloomustab see, et enamus neist on osalenud omavalitsuste haldusterritoriaalses reformis. Vihula vald tekkis 1999.aastal Võsu ja Vihula valla ühinemise tulemusena vallakeskusega Võsul. 2017. aastal toimunud haldusterritoriaalse reformi käigus ühinesid tänaseks Haljala vallaks Vihula vald ja Haljala vald (MTÜ Arenduskoda LEADER tegevusrühma kuulub jätkuvalt Haljala vallaga ühinenud endise Vihula valla osa). Tänapäevane Kuusalu vald tekkis 2005. aastal Kuusalu ja Loksa valla ühinemise tulemusena vallakeskusega Kuusalus. Tapa vald tekkis 2005. aastal Tapa linna, Saksi ja Lehtse valla ühinemise tulemusena vallakeskusega Tapal. Tänapäevane on Tapa valla territoorium suurenenud 2017. aasta ühinemisel Tamsalu vallaga (MTÜ Arenduskoda LEADER tegevusrühma kuulub Tapa valla endine Tapa valla osa). Piirkonnas toimub aktiivne pendelränne – Tapa valla elanikud käivad tööl Loksa linnas, Kuusalu vallas, Kadrina vallas, Ambla vallas. Kadrina valla elanikud käivad tööl nii Tapa vallas kui ka Haljala vallas. Tihedalt on seotud Loksa linn, Kuusalu ja Haljala vald. Tapa vallal, Kadrina vallal ja Kuusalu vallal on tihedad seosed ka tänu Tapal paiknevale väljaõppekeskusele ja Kuusalu ja Kadrina valla territooriumil paiknevale Kaitsejõudude keskpölvkoolile.

• Kultuurilised eeldused ja ühtsus:

Tegevusrühma piirkonnal on pikaajalised traditsioonid ja mitmekesine kultuurielu, millest annavad ülevaate rohkearvulised seltsid, kultuurikollektiivid, koorid, spordiseltsid ja muud vabaühendused jne. Samuti ilmestab piirkonna kultuurivaldkonda kuuluvate infrastruktuuriobjektide rohkus. Tegevusgrupile on edaspidi esmatähtis kultuuritraditsioonide säilitamine ja piirkonnasisese kultuurialase koostöö arendamine. Ühishuvi strateegia kontekstis on toodud alljärgnevalt:

- toetada ja ergutada kohalikku kultuurialast tegevust;
- propageerida ettevõtjate hulgas oma tegevusrühma omavalitsuste kultuuriürituste finantsilist toetamist;
- kultuurielu arendamine ja läbi selle piirkonna maine kujundamine, ajaloolise kultuuripärandi kaardistamine ning selle väärtustamine nii piirkonna elanike jaoks kui väljapoole;
- traditsioonide säilitamine, eelkõige rahvakultuur, kollektiivide toetamine, noorte vabaaja tegevuste teotamine, liikumishar-

rastuste ja tervisespordi toetamine jne.;

- ürituste ja muu sarnase korraldamine koostöös piirkonna erinevate kultuuritegijatega. Konkreetsemalt võrgustikutöö arendamine ja nende kaasamine olulistesse tegevustesse.

• Majanduslikud eeldused ja ühtsus:

Majanduslikust aspektist on tegemist ühtse piirkonnaga, mis oma olemuselt ettevõtlusvaldkondade ja muu poolest on sarnane ning väga mitmekesine. Põhilised tegevusvaldkonnad on põllumajandus, tootmine ja töötlemine (nii ehitusmaterjalid kui puit), turism ja puhkemajandus jne. Piirkonna eeliseks on ettevõtlusvaldkondade mitmekesisus, mis on taganud ja tagab ka edaspidi piirkonna jätkusuutlikkuse. Paindlikult on lähenetud majanduse arendamisele. Sarnased on piirkonna probleemid majanduslikust aspektist: näiteks keskmisest madalamad elanike sissetulekud, pendelränne (kodu-töö, mis pikaajalises perspektiivis pole hea näitaja), teatud erialade spetsialistide puudumine, madal ettevõtlusaktiivsus jne. Piirkonna ühishuvi strateegia kontekstis on toodud alljärgnevalt:

- toetuse saamine elukeskkonna parandamiseks ja atraktiivsemaks muutmiseks;
- ettevõtluse toetamine nõ ettevõtte järgmise arengufaasi jõudmiseks;
- ettevõtjate koolitamine, olemasolevate koostöövõrgustike edasiarendamine ja uute arendamine;
- ergutada ja toetada kohalikku ettevõtlust ja selle arengut (messid, laadad, toetusfondide jm käivitamine, konkursid jne);
- kulude kokkuhoidmise eesmärgil majanduslikult otstarbekate lahenduste väljatöötamine ja pakkumine, esmatasandi teenuste arendamine piirkonnas;
- ettevõtjate koostöö arendamine, eelkõige võrgustiku tegevuste arendamisel.

• Sotsiaalsed eeldused ja ühtsus:

Sotsiaalsest aspektist on piirkonnale oluline, et tuntavalt süveneks erinevate elanikegruppide omavaheline suhtlus ja

koostöö, mis aitab kaasa piirkonna aktiveerimisele ja seega paremale arengule. Tegevusrühma piirkonna erinevad elanikegrupid ning rahvastiku koosseis on sarnane. Siinkohal ilmestab piirkonda ka sotsiaalsete gruppide sarnasus ja ühtsus. Erisuseks võib pidada Tapa linna ja Loksa linna muukeelsete inimeste suurt hulka, kuid tegevusrühma tegevuste oluliseks osaks on ka nende igakülgne aktiivne kaasamine. Tegevusrühma ühishuvi strateegia kontekstis on toodud alljärgnevalt:

- luua koostöösidemeid ja korraldada õppekursioone uute ideede ja lahenduste leidmiseks nii Eestis kui mujal kaasates konkreetsemalt erinevaid sihtgrupe;
- leida võimalusi ja vahendeid kohalik kogukonna kinnistamiseks piirkonda. Oluline on pakkuda välja võimalusi saada kõikvõimalikke sotsiaalseid tagatisi piirkonnas (täiendõpe, ümberõpe, sotsiaalhoolekanne, lastehoiuteenus, vaba aja veetmine jne).
- kaasata igakülgset külaaktiivset ja seeläbi aktiveerida külaliikumist ning koostööd, selleks algatame koostööprojekti.
- koolitada ning harida kohalikke aktiviste, külaliikujaid, kolmanda sektori esindajaid võimaluste laienemisest, lahenduste väljatöötamisest, infojagamisest jne.
- soodustada omaalgatuslikku arengut (nii ettevõtjad, kolmas sektor, aktivistid), et leida nišš talvise hooaja aktiveerimiseks (meie probleemiks on jätkuvalt sesoonsus).
- õppereiside korraldamine LEADER-rühma siseselt, et lähendada piirkonna eestvedajaid ja liidreid ühise eesmärgi nimel tegutsemiseks.
- tegevusrühma piirkonna sarnaste sotsiaalsete probleemide lahendamine koostöös (hariduse, sotsiaalhoolekanne jm küsimustes). Otstarbekam ja efektiivsem on leida lahendusi suurema piirkonna peale kui üksinda üritada või üldse mitte probleemidega tegeleda.

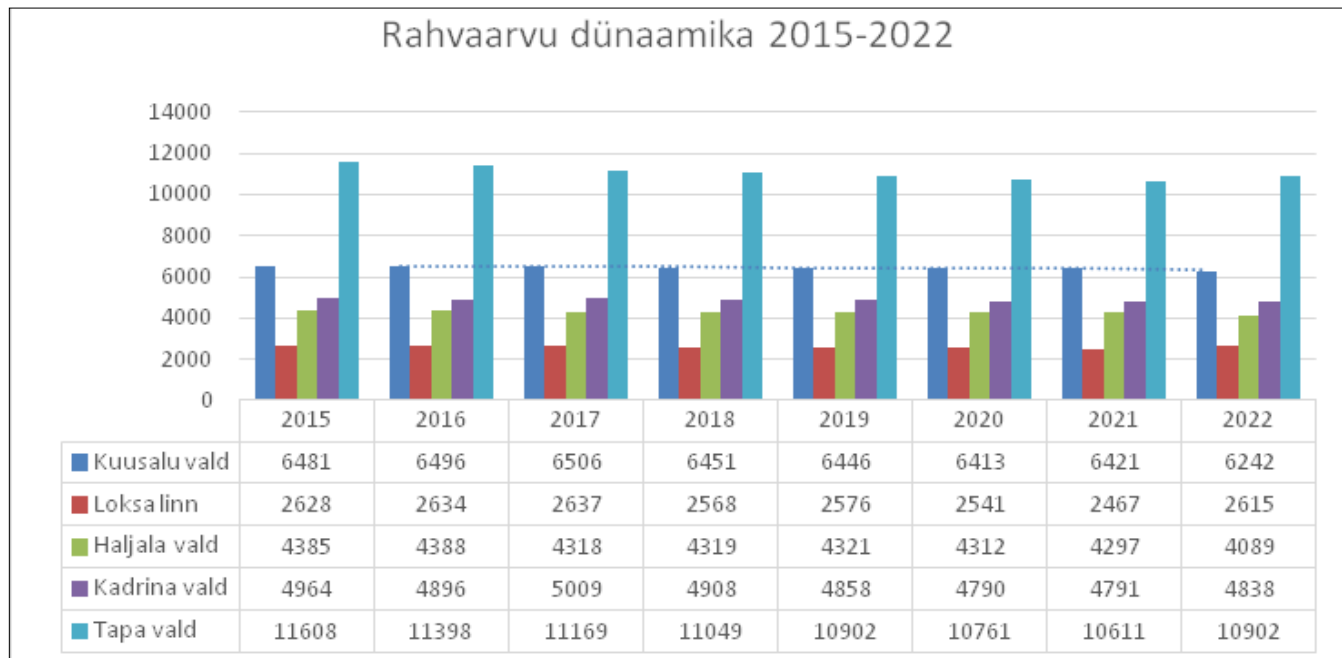
1.2. Tegevuspiirkonna rahvastikuanalüüs

Rahvaarv ja selle muutus

Tegevuspiirkonna rahvaarv seisuga 01.01.2021 oli 22 581 elanikku, mis moodustab 7% kogu Eesti maapiirkonna elanike arvust. Keskmine asustustihedus piirkonnas on 13,93 in/km².

Rahvaarv on piirkonnas stabiilselt kahtunud, eeskätt eelkõige väljarände ning negatiivse iibe tõttu. Viimastel aastatel on aga rahvaarvu vähenemine hakanud aeglustuma. Omavalitsuste lõikes on erinevused suured: kõige enam on elanikke

kaotanud Tapa vald ja Haljala vald. Perioodi peale 100–300 inimest on Kuusalu ja Kadrina vallad. Loksa linnas on 13 elanikku vähem kui 2015.aasta alguses (vt Joonis 2 – kajastab Arenduskoja liikmesomavalitsute tervikandmeid).

JONIS 2 Rahvaarvu dünaamika piirkonnas aastatel 2015-2022, www.stat.ee

Soolis-vanused koosseis

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnale nagu ka kogu Eestile on tervikuna iseloomulik rahvastiku jaotuses soo järgi naiste jätkuv suurem osakaal – naiste osatähtsus on 51% ja meeste osatähtsus 49% (Tabel 2). Samas võrreldes eelneva perioodiga on suurenenud ühe protsendi ulatuses meeste osakaal.

Üksus	Mehed ja naised	Vanuserühmad kokku	0–14	15–44	45–64	65+	Mehed ja naised %
Tapa vald	M 5133	10902	1610	3610	2955	2727	M 47%
	N 5769						N 53%
Kadrina vald	M 2381	4838	848	1791	1295	904	M 49%
	N 2457						N 51%
Haljala vald	M 2074	4089	583	1307	1180	1019	M 51%
	N 2015						N 49%
Kuusalu vald	M 3055	6242	1110	2189	1713	1230	M 48%
	N 3187						N 52%
Loksa linn	M 1280	2615	253	756	793	813	M 49%
	N 1335						N 51%
KOKKU	M 13 923	28 686	4404	9653	7936	6693	M 49%
	N 14 763						N 51%

TABEL 2 Rahvastik soo, vanuserühmade järgi 01.01.2022 seisuga, www.stat.ee

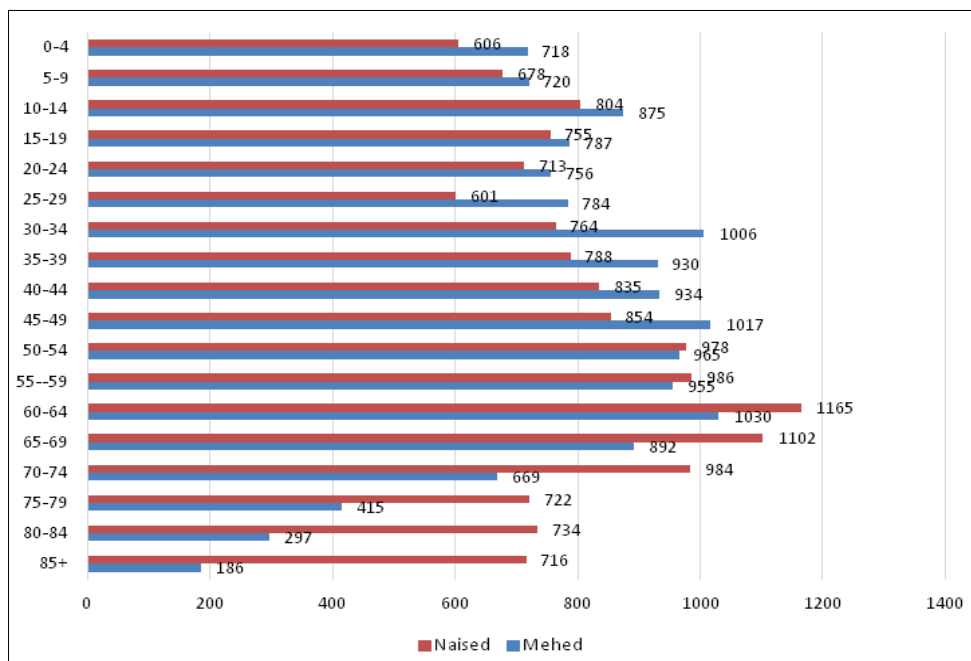
Võrreldes kogu Eesti ja Arenduskoda tegevuspiirkonna rahvastiku vanuselise koosseisu, on piirkonnas suhteliselt vähe elanikke vanuses 20–45, eriti naisi ning suhteliselt rohkem eakaid vanuses 60+, eriti naisi. Lapsi vanuses 0–10 on samuti suhteliselt vähem, 10–19-aastaseid aga rohkem kui Eestis keskmiselt (Joonis 3). Alates vanusegrupist 60–64 väheneb

meeste arv märgatavalt kiiremini kui sama vanusegrupi naiste arv. Samas on mitmeid vanuserühmi, kus tegevuspiirkonna valdade näitajad ületavad Eesti keskmisi, seda nii naiste kui meeste osas. Mitmes vallas on võrreldes Eesti kui tervikuga selgelt vähem 15–30-aastaseid, mis peegeldab piirkonnast toimunud väljarännet.

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnas elab kõige enam inimesi vanuses 40–69, sealjuures kõige arvukam vanusegrupp on 60–64 (2195 elanikku).

Vanusegruppides 0–49 valitseb eranditult meeste arvuline ülekaal. Alates 50-ndast eluaastast domineerivad naised. Lapsed (0–14 vanused) moodustavad 16% tegevuspiirkonna elanikest, majanduslikult aktiivne ehk tööealine rahvastik 64% ning pensioniealised (65+) 20%. Seega on tööealiste osakaal küll suur ja rahvastiku vananemine ei ole tegevuspiirkonnas tervikuna veel suur probleem, küll on aga ilmne ka majanduslikult aktiivsete tööealiste elanike vananemise tendents. Ühtlasi tähendab see, et peamises rändees olevate inimeste arv on vähenenud, mis kindlasti vähendab tulevikus väljarände ulatust.

JONIS 3 MTÜ Arenduskoda rahvastikupüramiid 2022, www.stat.ee

Elanikkond 65-aastased ja vanemad

Analüüsidis sihtrühma 65-aastased ja vanemad, siis nii statistika kui ka päris elu näitavad selgelt vananemise tendentsi. Soolise võrdluse poolelt on selgelt näha, et vanemealiste vanusrühmas domineerivad naised. Kui tuua välja piirkondlik statistika, siis Kadrina vald (sihtrühmas 904 elanikku) ja Kuusalu vald (sihtrühmas 1230 elanikku) jäävad sihtgrupi osakaaluga kogu vallaelanikesse 20%. Vastavalt Kadrina vallas 18,69% ja Kuusalu vallas 19,71%. Edasi järgmised on Tapa vald (sihtrühmas 2727 elanikku) 25,01% ja Haljala vald (sihtrühmas 1019 elanikku) 24,92%. Kõige vanema vanusrühmaga on tegevuspiirkonnas Loksa linn (sihtrühmas 813 elanikku) osakaaluga 31,09%.

Loomulik iive

Nagu Eestis üldiselt on ka MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonda kuuluvate kohalike omavalitsuste loomulik iive olnud viimastel aastatel valdavalt negatiivne. Siiski, võrreldes omavahel viimaste aastate iibe näitajaid, on olukord muutunud viimaste aastatega stabiilsemaks. Positiivseim aasta iibe osas oli 2019.aasta ja negatiivseim aasta 2021 (Tabel 3). 2021.aasta suure surmajuhtude arvu võib panna COVID-19 epideemia arvele.

Loomulik iive	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kuusalu vald	-30	-7	-37	-16	-18	-9	-20
Loksa linn	-19	-24	-17	-32	-24	-32	-49
Kadrina vald	-8	-8	-8	-2	6	-8	-5
Tapa vald	-63	-95	-60	-88	-76	-91	-127
Haljala vald	-17	-28	-16	-13	-11	-12	-32
Arenduskoda KTG	-137	-162	-138	-151	-123	-152	-233
Harjumaa	1231	1446	1200	1190	1156	503	-492
Lääne-Virumaa	-193	-292	-271	-193	-177	-249	-451
Kogu Eesti	-1336	-1339	-1759	-1384	-1302	-2602	-5315

TABEL 3 Loomulik iive perioodil 2015–2021 MTÜ Arenduskoda piirkonna omavalitsustes eraldi ja kokku, võrdlusena Lääne-Virumaa, Harjumaa ja Eesti näitajatega. Tabelis on esitatud iga rea vähim arv punasega ja suurim sinisega. www.stat.ee.

Sünnid

Sünnide statistika all on näitajate aluseks võetud elussünnid.

Omavalitsus	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kuusalu vald	49	73	49	78	53	63	53
Loksa linn	15	13	18	14	12	12	15
Haljala vald	41	39	38	40	47	40	45
Kadrina vald	41	45	43	57	45	50	58
Tapa vald	116	96	116	96	98	108	86
MTÜ Arenduskoda piirkond kokku	262	266	264	285	255	273	257

TABEL 4 Elussünnide arv tegevuspiirkonna omavalitsustes perioodil 2015-2021, www.stat.ee

Surmad

Alljärgnevalt on toodud tegevuspiirkonna surmade statistika perioodil 2015-2021.

Omavalitsus	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kuusalu vald	79	80	86	92	71	72	73
Loksa linn	34	37	35	46	36	44	64
Haljala vald	58	67	54	53	58	52	77
Kadrina vald	49	53	51	59	39	58	63
Tapa vald	179	191	176	184	174	199	213
MTÜ Arenduskoda piirkond kokku	399	428	401	434	378	425	490

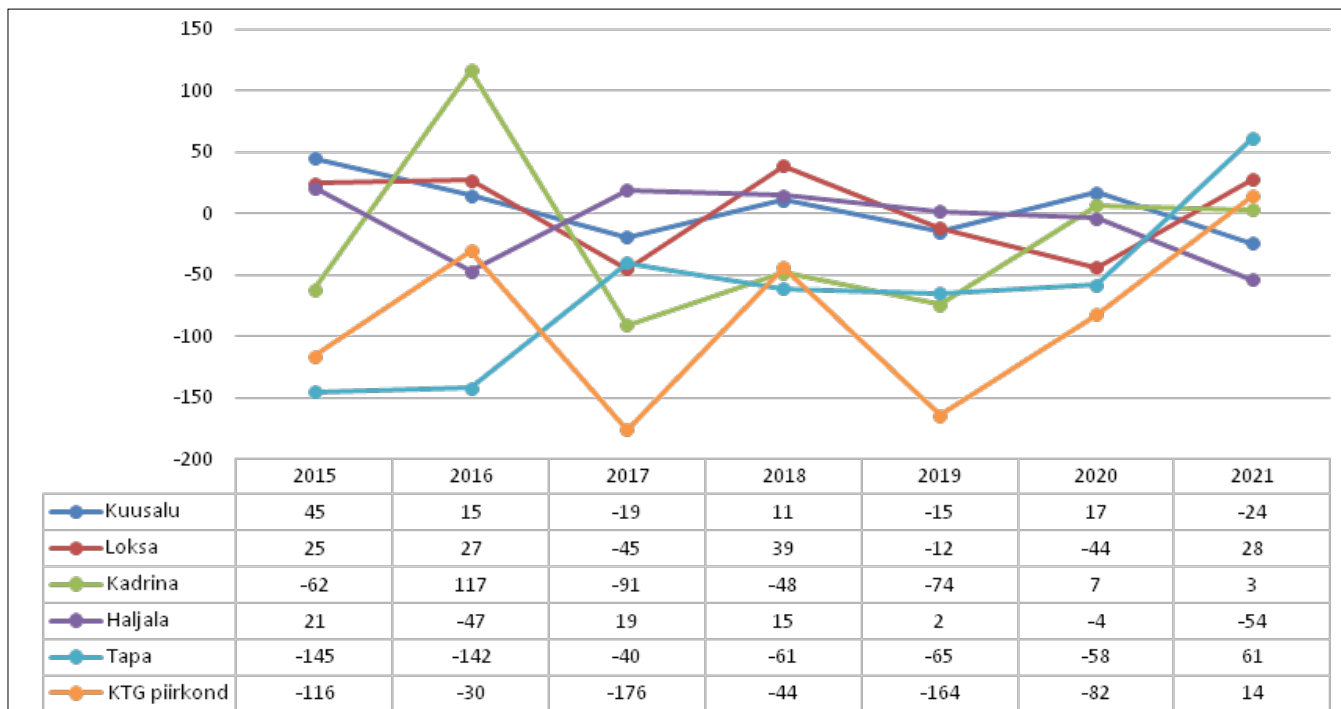
TABEL 5 Surmade arv tegevuspiirkonna omavalitsustes perioodil 2015-2021, www.stat.ee

Ränne ja rändesaldo

Sisse- ja väljaränne on Arenduskoda koostööpiirkonnas aasta-aastalt kõikunud, kuid trend näitab, et sisserän-dajate arv langeb, väljarändajate arv aga kasvab (Joonis 4). Erandiks on periood 2020-2021, kus rändenumbrid ühtlustusid ning sisse- ja väljarände vahed sisuliselt kadusid. Rändesaldo on piirkonnas olnud läbi aastate negatiivne, seevastu viimase kolme aastaga on sisse- ja väljarännanud elanike vahe jäänud väiksemaks, eriti mõjutas elanike rändekäitumist COVID-19 epideemia aeg, kus inimesed olidki paiksemad. (Tabel 4). Väljarännet põhjustavad mitmed tegurid nagu näiteks palga, sobiva töökoha ja elukeskkonnaküsimused, nii nagu mujal Eestiski.

Omavalitsus	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Tapa vald	Sisseränne	335	311	389	406	458	372	399
	Väljaränne	480	453	429	467	523	430	338
Kadrina vald	Sisseränne	157	305	150	169	150	174	158
	Väljaränne	219	188	214	217	224	167	155
Kuusalu vald	Sisseränne	250	243	200	248	270	275	240
	Väljaränne	205	228	219	237	285	258	264
Haljala vald	Sisseränne	199	176	222	215	175	173	124
	Väljaränne	178	223	203	200	173	177	178
Loksa linn	Sisseränne	117	137	88	158	104	99	131
	Väljaränne	92	110	133	119	116	143	103
Arenduskoda KTG	Sisseränne	1058	1172	1049	1196	1157	1093	1052
	Väljaränne	1174	1202	1198	1240	1321	1175	1038

TABEL 6 Arenduskoda piirkonna omavalitsuste sisse- ja väljaränne perioodil 2015-2021, www.stat.ee

JONIS 4 Rändesaldo Arenduskoda koostööpiirkonnas keskmiselt ja omavalitsustes eraldi perioodil 2015–2021. www.stat.ee.

Rahvuse piirkondlikkus

Rahvuse piirkondlikkus on toodud allpool tabelis, mis näitab, et muud rahvused on koondunud pigem linnalis-tesse asulatesse ja tooni annab siin ka nõukogude aja pärand – Tapa ja Loksa linnades. Tapal võib mõjutada rahvuslikku koosseisu ka erinavatest rahvustest militaarkontingent, kes on erinevatel põhjustel sissekirjutuse saanud. Aastate võrdluses suuri muutusi ei ole, tegemist on stabiilse olukorraga.

Kui nüüd vaadata osakaalu kogu rahvastikku, siis Kuusalu vallas moodustab erinevate kodakondsustega elanike osa 2,2%; Haljala vallas 1,4% ja Kadrina vallas 1,76% kogu valla elanikest. Nagu eelpool öeldud, siis eristuvad siin Loksa linn 26,1%-se osakaaluga ja Tapa vald 8,0%-ga.

Omavalitsus	Venemaa	Ukraina	Valgevene	EL-i riik (v.a Eesti)	Välisriik (v.a EL, Venemaa, Ukraina, Valgevene)
Kuusalu vald	49	41	0	38	12
Loksa linn	473	148	6	41	15
Haljala vald	19	10	0	16	12
Kadrina vald	27	23	5	19	11
Tapa vald	574	164	21	97	18
MTÜ Arenduskoda piirkond kokku	1 142	386	32	211	68

TABEL 7 Rahvaarv välisriikidest kodakondsuse järgi tegevuspiirkonna omavalitsuste lõikes 2022 I kvartal, www.stat.ee

Elanikkonna hariduslikkus

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna elanikkonna hariduslikust tasemest annab ülevaate allpool toodud tabel.

Omavalitsus	2018				2019				2020			
	PõH	KeH	KõH	Ei tea	PõH	KeH	KõH	Ei tea	PõH	KeH	KõH	Ei tea
Kuusalu vald	1393	2202	1511	170	1344	2212	1540	169	1325	2225	1565	141
Loksa linn	550	1024	640	69	544	1017	667	77	514	1011	680	70
Haljala vald	1020	1668	996	91	1004	1669	995	95	978	1656	1003	103
Kadrina vald	1254	1804	946	89	1208	1790	947	92	1143	1788	949	83
Tapa linn	2971	4124	2055	218	2866	4093	2043	241	2768	4131	2043	225

Omavalitsus	2021				2022			
	PõH	KeH	KõH	Ei tea	PõH	KeH	KõH	Ei tea
Kuusalu vald	1260	2217	1557	117	1201	2215	1599	117
Loksa linn	575	1045	696	60	575	1016	710	60
Haljala vald	975	1574	978	62	926	1558	964	58
Kadrina vald	1105	1811	998	81	1071	1835	1006	81
Tapa linn	2824	4193	2137	193	2761	4170	2172	192

TABEL 8 Vähemalt 15-aastane rahvastik hariduse ja omavalitsuste lõikes, www.stat.ee
(Lühendite selgitused: PõH – põhiharidus; KeH – keskkharidus; KõH – kõrgharidus)

Rahvastik erivajaduste (puue, töövõime jne) lõikes

Alljärgnevalt on esitatud elanikkonna erivajadusega (puue, töövõime jne) sihtrühma suurus MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnas.

Omavalitsus	Laps 0-6	Tööealine (16-65)	Eakas (65+ ...)	Kokku	Osakaal elanikkonnast
Kuusalu vald	39	205	228	472	7,56%
Loksa linn	4	71	150	225	8,6%
Haljala vald	15	133	175	323	7,90%
Kadrina vald	30	219	161	410	8,47%
Tapa linn	101	595	588	1284	11,78%
MTÜ Arenduskoda piirkond kokku	189	1 223	1 302	2 714	9,46%

TABEL 9 Erivajadustega (puue, töövõime jne) elanike arv ja osakaal tegevuspiirkonna omavalitsustes detsember 2022, Sotsiaalkindlustusamet

Tervena elatud aastad

Tervena elada jäänud aastad – näitavad keskmist aastate arvu, mis inimese tõenäoliselt elab igapäevategevuste piiranguteta, kui suuremus ja rahvastiku tervisenäitajad jäävad samaks. Tabelis on toodud näitajad ajavahemike 2010/2011 ja 2020/2021 kohta, mis näitab, et võrreldes eelneva perioodiga on eeldused elada tervena suurenenud keskmiselt pea 2 aasta võrra, naistel vanuses 65–69 eluaastat isegi 3 aastat. Seega on tulevikus suurenenud võimalused elada tervena kauem.

Maakond	0			65-69		
	Kokku	Mehed	Naised	Kokku	Mehed	Naised
Harjumaa (2020/2021)	59,47	57,88	60,89	7,61	6,69	8,24
Harjumaa (2010/2011)	58,35	56,97	59,65	5,31	5,24	5,33
Lääne-Virumaa (2020/2021)	57,47	54,70	60,64	8,56	8,16	8,91
Lääne-Virumaa (2010/2011)	57,93	54,72	60,82	8,44	7,61	8,91

TABEL 10 Tervena elada jäänud aastad võrdlus 2010/2011 ja 2020/2021 tegevuspiirkonna maakondade lõikes, www.stat.ee

Suhteline vaesus, absoluutne vaesus

Suhteline vaesus – inimene elab allpool toimetulekupiiri, sügavas materiaalses ilmajäetuses ning kui leibkonnas on tööealisi liikmeid osalevad nad tööturul üldse mitte või minimaalselt.

Piirkondlik statistikat saab esitada ainult maakondade lõikes ja siin on näha aastal 2021 oli Harjumaal suhteline vaesus 18,1% ja Lääne-Virumaal 23,9%. Võrreldes 2020.aastaga on Eestis suurenenud suhtelises vaesuses elavate inimeste osatähtsus keskmiselt 2,2%, Harjumaal tõusis see 1,6% ja Lääne-Virumaal 4,4%.

Absoluutne vaesus – näitaja näitab, kui suur osa ühiskonnast ei ole võimeline end ära elatama (rahuldumata on esmatähtsad vajadused elu alalhoidmiseks), et inimese tulu jääb allapoole absoluutse vaesuse piiri. Absoluutne vaesus on tegevuspiirkonnas vähenenud.

Demograafiline tööturu surve indeks

Piirkonna elanikkonna vanusstruktuuri iseloomustavad demograafiline tööturu surve indeks ja ülalpeetavate määr. Tööturu surve indeksi väärtus on piirkonnas keskmiselt 0,72, mis tähendab, et ühe tööturult lahkuja kohta on 0,72 tööturule sisenejat. Selle näitajaga oleme suhteliselt Eesti keskmised. Omavalitsuste lõikes oli kõige suurema tööturu surve indeksiga 2022 aastal Kuusalu vald (0,91) ja kõige madalama näitajaga Loksa linn (0,42).

Ülalpeetavate määr

Arenduskoda piirkonnas on keskmiselt 100 tööealise elaniku kohta 63,2 ülalpeetavat ja selle näitajaga oleme Eesti kontekstis keskmisel tasemel. Rahvastiku käitumine näitab ülalpeetavate määra jätkuvat kasvu. Väljarände jätkumisel on juba kümnendi lõpul ülalpeetavate põlvkondade arvukuse suhe tööealiste arvukusse tasemel 0,7 ning aastal 2040 on nelja tööealise kohta kolm ülalpeetavat. Seega ülalpeetavate osakaal kasvab.

Ligipääsetavus

Ligipääsetavus – kogu elanikkond on elu- ja infokeskkonda kaasatud ja kõikidele on tagatud võrdsed võimalused ühiskonnaelus osavõtmiseks.

Ligipääsetavuse teemal on Eestis tehtud erinevaid uuringuid nii erinevate valdkondade kui ka sihtrühmade lõikes. MTÜ Arenduskoda toob siinkohal välja oma tegevuspiirkonna jaoks olulised teemad ja sihtrühmad, mis on probleemset:

- Ligipääsetavus ühistranspordile: vähe madala sisenemisega transpordivahendeid; automaatrampide puudumine; ühistranspordi peatused on erinevas seisukorras ja erineva ligipääsetavusega; info loetavus ja arusaadavus on ebaühtlane; ühistranspordi juhid pole koolitatud erivajadustega inimestega suhtlema; pikad vahemaad kodu ja teenuskoha vahel.

- Ligipääsetavus hoonetes: ligipääsetavuse kontroll kohalikes omavalitsustes on erineval tasemel või puudub üldse; takistused hoonetes pääsemisel (sh ehituslikust seisukohast, astmed, kõrged läved, kitsad uksead, puuduvad märgised, juhtteed, invaparkimiskohtu vähe ja tähistamata); takistused hoonetes sees (puuduvad juhised, juhtteed, ei ole lifte, puuduvad invatualetid); takistused kodudes (kitsad ukseavad, kõrged läved, pesemis-

ruumid ei võimalda iseseisvat hakkama saamist, kõrged tööpinna kõrgused).

- Ligipääsetavus teedele ja taristule: teede võrgustiku planeerimisel pole tagatud jalakäijate liikumiste terviklikkus (kõrged äärekivid, teetakistused, ülekäiguradade puudulik tähistus); probleemid teede läbitavusega remonttööde ajal või talvise teehoolduse ajal.

- Ligipääsetavus e-keskkondadele: keeluline sõnastus, vähekontrastsed värvid, mõne lehe funktsioonid pole kasutatavad klaviatuuriga, pimedad jäävad osat teabest ilma, kasutajad ei saa aru, mida nad teevad valesi ja miks asjad ei tööta – tagasiside puudulik.

Lisaks saab analüüsida erinevate kohalike omavalitsuste kohta ligipääsetavust (erivajadustega inimestele võrdsete võimaluste loomist avalike teenuste pakku-misel) rakenduses minuomavalitsus.ee. Selles rakenduses on ligipääsetavuse teenustase 2021. aastal Kuusalu vallal, Loksa linnal, Haljala vallal, Kadrina vallal ja Tapa vallal kõigil 1 (möödetakse 0–9 punkti süsteemis, kus 0 on kõige madalam tase ja 9 kõige kõrgem teenustase). Seega on ligipääsetavuse suurendamisel piirkonnas palju teha. Lisaks sõltub andmete tõesus ka sellest, kuidas konkreetne kohalik omavalitsus oma andmed esitanud on või kas on üldse neid esitanud.

1.3. Tegevuspiirkonna majanduskeskkonna analüüs

Olulised näitajad majanduse seisundi kirjeldamisel on sisemajanduse koguprodukt ehk SKP ning ettevõtete lisandväärtus. Eesti SKP oli 2020. aastaks võrreldes 2012.

aastaga kasvanud 5 432,3 miljoni euro ehk 23,1% võrra. Kusjuures Harjumaa SKP kasvas samal ajavahemikul 35,5% (5 462,9 miljoni euro) ja Lääne-Virumaa SKP 26,4%

(176,17 miljoni euro) võrra. Seega Harjumaa SKP kasv ületas Eesti keskmist näitajat 11,9% võrra ja Lääne-Virumaa SKP kasv oli 3,3% suurem kui Eesti keskmine (Tabel 5).

SKP väärtus jooksevhindades, miljonit eurot	2012			2020		
	Kogu Eesti	Harjumaa	Lääne-Virumaa	Kogu Eesti	Harjumaa	Lääne-Virumaa
Põllumajandus, metsamajandus, kalapüük	594,02	98,82	59,99	581,37	42,42	160,39
Tööstus ja ehitus	4 526,90	2 286,81	210,60	6 078,58	3 110,58	254,95
Teenused	10 669,65	7557,54	219,95	16 823,11	12 253,10	251,37
Lisandväärtus kokku	18 050,74	9 943,17	490,54	23 483,06	15 406,10	666,71
SKP Turuhindades	17 916,68	11 366,38	560,75	26 834,52	17 604,83	761,87
Majandussektorite osatähtsus lisandväärtuses, %	2012			2020		
	Kogu Eesti	Harjumaa	Lääne-Virumaa	Kogu Eesti	Harjumaa	Lääne-Virumaa
Põllumajandus, metsamajandus, kalapüük	3,8	1,0	12,20	2,5	6,3	24,10
Tööstus ja ehitus	28,70	23,0	42,90	25,9	20,20	38,20
Teenused	67,60	76,0	44,80	71,6	79,50	37,70
Lisandväärtus kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABEL 11 SKP väärtus jooksevhindades (miljonit eurot) kogu Eesti ja maakondade ning majandussektorite järgi ja majandussektorite osatähtsus lisandväärtuses (%) aastatel 2012 ja 2020, www.stat.ee

Majandus valdkondade võrdluses on näha, et enim kasvas aastatel 2012–2020 Eestis teenuste valdkond 36,6% (6156,46 miljonit eurot), sellele järgnes tööstus ja ehitus sektor 25,5% kasvuga (1551,68 miljonit eurot) ning põllumajandus, metsamajandus ja kalapüügi sektoris on toimunud hoopis langus 2,1% ulatuses (12,65 miljonit eurot). Harjumaal oli teenuste kasv vaadeldaval perioodil koguni 38,3% (4695,56 miljonit eurot), mis on 2% enam kui Eesti keskmine näitaja, põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi osatähtsus seevastu langes 57% võrra (-56,4 miljonit eurot). Lääne-Virumaal põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi sektor kasvas 62,6% (100,4 miljonit eurot), mis on 21,6% suurem, kui Eesti keskmine näitaja, tööstuse ja ehituse valdkond kasvas 17,4% võrra (44,35 mil-

jonit eurot), vaid teenuste kasv oli marginaalne.

Ettevõtete demograafilised näitajad

Ettevõtete loomisel räägime kahest näitajast:

1. Ettevõtete asutamismäär (levinud ka kui sünnimäär), mis näitab mitu protsenti aktiivsetest ettevõtetest mingil ajaperioodil on loodud sellel samal perioodil.

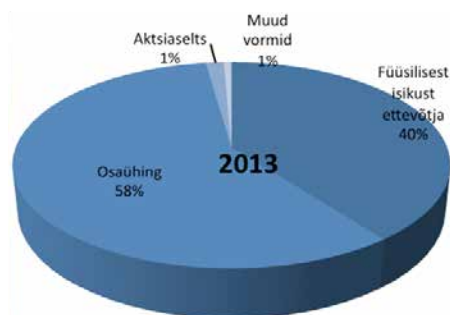
Omavalitsus	2017		2018		2019		2020	
	Sünd	Surm	Sünd	Surm	Sünd	Surm	Sünd	Surm
Kuusalu vald	13,5	8,9	19,2	11,3	21	9	18,2	13,3
Kadrina vald	11,7	10,6	10,7	6,9	11,7	9,1	13	8,1
Tapa vald	13,1	7,4	11,2	11,2	10,3	10,8	7,5	8,6
Haljala vald	10,7	4,6	9,6	9,3	9,6	10,5	9,1	9,4
Loksa linn	15,5	10,7	12,6	8,4	10,5	9,5	14,9	13,9
Tegevuspiirkond kokku	12,9	8,44	12,7	9,4	12,6	9,8	12,5	10,7
Eesti kokku	10,6	8,7	10,6	9,8	10,6	9,9	10	9,3

TABEL 12 Ettevõtete loomuliku iibe määrad (sünni- ja surmamäärad) tegevuspiirkonna omavalitsuste lõikes ja kokku aastatel 2017–2021 võrdlusena kogu Eesti andmed, www.stat.ee.

2. Ettevõtete sulgemismäär (levinud ka kui surmamäär), mis näitab mitu protsenti aktiivsetest ettevõtetest mingil aja-perioodil on äritegevuse lõpetanud sellel samal perioodil.

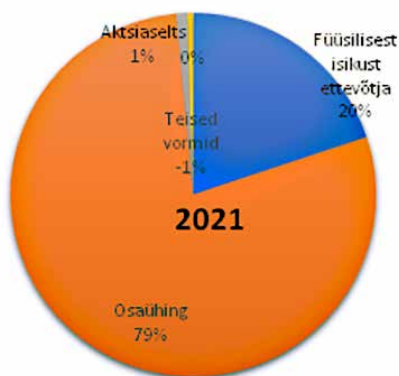
MTÜ Arenduskoda piirkonna ettevõt-luse iseloomustamiseks on vaadeldud ettevõtete demograafilisi näitajaid ehk asu-tamismäära ning sulgemismäära kohalike omavalitsuste kaupa ja tegevuspiirkonnas kokku ajavahemikul 2017–2021. Neil aastatel olid need näitajad järgmised (tabel 6).

Kui kokkuvõttes üldiselt võib öelda, et vaadeldaval perioodil piirkonnas üldiselt on ettevõtteid rohkem asutatud kui likvi-deeritud, siis võib täheldada ettevõtete loomise ja likvideerimise vahe vähenemist ja seda kogu Eesti tasandil eriti, näitajate vahe peaaegu olematu.

Ettevõtted õigusliku vormi järgi

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna ettevõtete jaotus õigusliku vormi järgi 2013. ja 2021. aastal on muutunud (Joonis 8). Suurim muutus on asjaolu, et füüsilisest isikute ettevõtjate arv on oluliselt vähenenud. Enim on registreeritud osahinguid (2013. aastal 58% ettevõtetest ja 2021. aastal juba 79%) ja füüsilisest isikust ettevõtjate osakaal on vähenenud (2013. aastal 40% ettevõtetest ja 2021. aastal 20%). Aktsiaseltside arv on vaadeldaval perioodil tegevuspiirkonnas jäänud samale tasemel 1% ettevõtete üldisest arvust ning muud äriühin-guvormid (täisühing, usaldusühing ja tulundusühistu) moodustavad alla 1% kõigist ettevõtetest.

JOONIS 5 Ettevõtete jaotus tegevuspiirkonnas õigusliku vormi järgi aastatel 2013 ja 2021, www.stat.ee

Majanduslikult aktiivsed ettevõtted

Piirkonna omavalitsustes oli 2021.aasta seisuga registreeritud 2629 statistilisse profiili kuuluvat, st majanduslikult aktiivselt tegutsevat ettevõtet, mis on 1151 ettevõtet enam kui 2013. aastal (Tabel

7). Äriühinguid oli 2021. aastal kokku 2107 (so 1214 ettevõtet enam kui 2013. aastal) ja füüsilisest isikust ettevõtjaid 522 (63 ettevõtet vähem kui 2013.aastal). Kõige rohkem äriühinguid on registreeritud Kuusalu vallas (952), järgnevad

Tapa (646) ja Haljala (500), Kadrina (423) vallad ning Loksa linn (108). Füüsilisest isikust ettevõtjaid on enim Tapa vallas (172), järgmisel kohal on Kuusalu (116), Haljala (115), seejärel Kadrina (94) ning Loksa linn (25).

Aeg	Üksus	Äriühingud					Äriühingud kokku	Füüsilisest isikust ettevõtjad	Ettevõtjad kokku
		Aktsiaselts	Osaühing	Täisühing	Usaldusühing	Tulundusühistu			
2013	Kuusalu vald	5	331	0	1	4	341	150	491
	Kadrina vald	9	200	1	0	1	211	139	350
	Tapa vald	5	178	0	2	1	186	154	340
	Haljala vald	1	115	0	0	0	116	110	226
	Loksa linn	3	36	0	0	0	39	32	71
	Kokku		23	860	1	3	6	893	585
2021	Kuusalu vald	5	827	0	1	3	836	116	952
	Kadrina vald	5	321	1	0	2	329	94	423
	Tapa vald	10	458	0	5	1	474	172	646
	Haljala vald	2	378	0	4	1	385	115	500
	Loksa linn	1	82	0	0	0	83	25	108
	Kokku		23	2066	1	10	7	2107	522

TABEL 13 Majanduslikult aktiivsed ettevõtted tegevuspiirkonna omavalitsustes õiguslike vormide lõikes 2013. ja 2021. aasta seisuga, www.stat.ee.

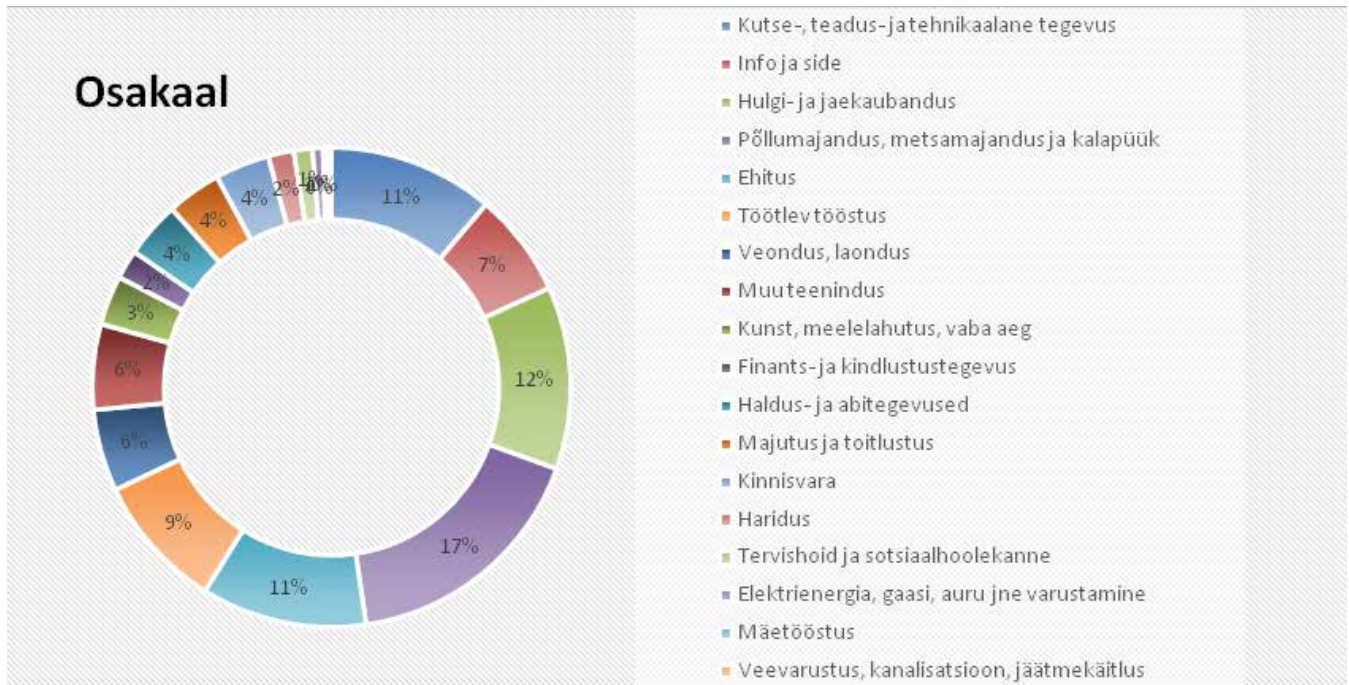

Ettevõtted tegevusalade järgi

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnas tähtsaim majandusharu jätkuvalt on põllu- ja metsamajandus, kalapüük, milles tegutseb 17% kõikidest ettevõtetest (Joonis 9). Teisel kohal on hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrattaste remont (12% ette-

võtetest). Ehitus valdkonnas ja kutse-, arendus- ja tehnikaalases tegevuses tegeleb 11% tegevuspiirkonna ettevõtetest. Töötlev tööstus moodustab 9% ettevõtetest ning veonduses ja laondu- ses ning ka muus teeninduses 6%. Ülejäänud majandusharudes tegutseb koostööpiirkonnas 5% või vähem ette-

võtteid. Üldse ei ole MTÜ Arenduskoda piirkonnas esindatud kolm tegevusala: 1) kodumajapidamised töandjana; kodumajapidamiste oma tarbeks kaupade tootmine, 2) avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus ja 3) eks-territoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus.

JOONIS 6 Tegevuspiirkonna ettevõtete tegevusalade jaotus aastal 2021 (%), www.stat.ee

Võrreldes 2013. aastaga on peamised majandusharud küll samad, kuid muudatused on toimunud osatähtsuses ning ettevõtete arvus. Piirkonna peamise majandusharu, põllu- ja metsamajanduse, osatähtsus on kuue aastaga langenud rohkem kui 10%. Üldiselt võib öelda, et suurenenud kõikide teiste tegevusvaldkondade osakaal, mis näitab tegevusalade mitmekesisust ja laia valikut. Kuna üldiselt on ettevõtete arv siiski kasvanud võib järeldada, et suurenenud on nii ettevõtlusaktiivsus kui ka majandusharude mitmekesisus.

Ettevõtted töötajate arvu järgi

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnas on 96,1% ettevõtetest alla 10 töötajaga mikroettevõtteid (Tabel 8). Väikeettevõtteid (10–49 hõivatuga ettevõtteid) on kokku 3,5%, keskmise suurusega st 50–249 töötajaga ettevõtteid moodustavad koostööpiirkonnas tegutsevatest ettevõtetest 0,3% ning 250 ja enam töötajaga suurettevõtteid on 3 st 0,1% kõigist ettevõtetest. Need arvud on üpris sarnased Statistikaametilt avaldatud Eesti keskmistele näitajatele: mikroettevõtteid 94,8%, väikeettevõtteid 4,3%, keskmise suurusega ettevõtteid 0,8% ja suurettevõtteid 0,1% kõigist majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest 2021. aastal.

Üksus	Vähem kui 10 töötajat	10–49 töötajat	50–249 töötajat	250 ja enam töötajat
Kuusalu vald	935	15	1	1
Kadrina vald	398	21	3	0
Tapa vald	614	29	1	2
Haljala vald	480	17	4	0
Loksa linn	99	9	0	0
Kokku	2526	91	9	3

TABEL 14 Ettevõtted töötajate arvu järgi MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna valdade lõikes 2021.aastal, www.stat.ee

Tööhõive

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna kohalike omavalitsustes elas 2022. aasta 1. jaanuari seisuga 28 686 inimest (Tabel 10). Tööealisteks loetakse 15–75aastased inimesed. Koostööpiirkonnas oli 2022. aasta alguses tööealisi elanikke kokku 17 655, mis on 61,5% kogu piirkonna rahvastikust. Võrreldes 2013. aastaga on MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna kohalike omavalitsustes elanike arv vähenenud -7,7%, tööeline rahvastik kahanenud peaaegu 20% ning tööealiste arvu osatähtsus piirkonna rahvastikust langenud.

Registreeritud töötuid oli MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna kohalike omavalitsustes 2022. aasta jaanuari seisuga 918 (Tabel 10). 2013. aastal oli samas piirkonnas töötuid oluliselt vähem, kuid töötuse kontekstis on muutunud arvestused ja töötuse hindamise põhimõtted, lisaks on rakendunud töötusmaks ning paljuski räägime tänases olukorras jätkuvalt tööjõu puudusest kui töötusest.

Üksus	Elanikke (01.01.2022)	Tööealisi (01.01.2022)	Registreeritud töötuid (01.01.2022)
Kuusalu vald	6242	3902	187
Kadrina vald	4838	3086	117
Tapa vald	10902	6565	379
Haljala vald	4089	2487	133
Loksa linn	2615	1549	102
Kokku	28 686	17 655	918

TABEL 15 Elanikkond, tööeline rahvastik ja registreeritud töötud tegevuspiirkonna omavalitsustes 2022. aasta jaanuaris, www.stat.ee.

Tööhõive määr

Tööhõive määr – näitab, kui suur osa tööealisest rahvastikust on tööga hõivatud.

Esitada saab siin andmeid ainult maakondade lõikes. Esitatud andmed näitavad, et MTÜ Arenduskoda piirkonnas on vanuserühmas 15–74 eluaastat hõivatud keskmiselt 68,6% elanikkonnast ning vanuserühmas 15–64 eluaastat 75,65% elanikkonnast. Võrreldes Eesti keskmisega on suhteliselt sarnane.

	15-74 eluaastat	15-64 eluaastat
Harjumaa, v.a Tallinn	76,5%	80,6%
Lääne-Virumaa	60,7%	70,7%
Eesti	69,2%	76,4%

TABEL 16 Tööhõive määr tegevuspiirkonna maakondades võrdlusena Eestiga 2022, www.stat.ee

1.4. Tegevuspiirkonna elukeskkonna analüüs

Tehniline infrastruktuur

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna omavalitsused on suhteliselt arenenud taristuga, mida toetab väga hea geograafiline asukoht ja suurte magistraalide, sadama (ka väikesadamate) ning raudtee lähedus. Teede- ja tänavate võrk on omavalitsustes enamjaolt välja arendatud, samas on palju kruusakattega teid ja suur osa asfaltteedest on amortiseerunud. Igal aastal kulutavad

omavalitsused sadu tuhandeid eurosid teehoidusesse, et hoida kohalikud teed ja tänavad korras. Piirkonda läbivad riigi suuremad tugiteed ja olulised riigimaanteed, riigimaantee Tallinn-Peterburi läbib Kuusalu ja Kadrina valda ning riigimaantee Sõmeru-Rakvere-Pärnu läbib Kadriina ja Tapa valda. Ühiseks probleemiks on lahendamata tiheasustusega alade ja neid ühendav kergliiklusteedevõrk, puudulik liikluskorraldus ja selle märgistus.

Riigiteede osas tulevad investeeringud piirkonda läbi Maanteeameti. Projektitootuste kaasabil on ehitatud kergliiklusteid – Kadrina vallas, Tapa vallas, Kuusalu vallas, Haljala vallas.

Kaugküttega on varustatud piirkonna omavalitsuste suuremad keskused. Katlamajades kasutatakse keskkonnasõbralikke kütuseid. Probleeme tekitab küttesüsteemide ehitus- ja projekteerimiskvaliteet, trassides on suured soojakaod, puuduli-

kud reguleerimis- ja sulgemisvõimalused, samas on omavalitsused teinud ka olulisi investeeringuid kaugküttesüsteemide rekonstrueerimiseks, hoonete soojapidavuse suurendamiseks ning majanduslikult efektiivsemate küttesüsteemide soetamiseks.

Veevarustuse ja kanalisatsiooni ning puhastusseadmetega on tegevuspiirkonnas varustatud suuremad keskused. Hajaasutuse talusid ja eramaju varustavad veega puur- või salvkaevud, reovee kogumiseks kasutatakse kogumiskaeve. Elanikkonna madal elatustase pärsib trasside väljaehitamise liitumiskohtadest, samuti kogumiskaevude keskkonnanõuetega vastavusse viimist. Probleemiks on piirkonniti põhjaveetaseme langemine ja kaevude kuivaks jäämine, mis põhjustavad probleeme elanikkonna joogiveega varustamisel ning kõrge rauasisaldus vees.

Piirkonna elektrienergiaga varustamise tase on üldiselt hea, kõrgepingeliinid on osaliselt rekonstrueeritud, madalpingeliinid on kohati amortiseerunud. Suurenenud tarbimisega piirkondades on sageli pinge normist madalam ning trafode võimsus ja nende asukohad ei vasta uutele vajadustele. Voolumõõdikumised raskendavad inimeste elu ja ettevõtlusega tegelemist.

Kõigis MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna omavalitsustes on korraldatud jäätmevedu, millega liitunute arv on ligilähedal 100%-le. Mitmed piirkonna suurettevõtted omavad kompleksluba ning tegelevad oma jäätmete käitlemisega ise. Suurematesse keskustesse on paigaldatud pakendikogumiskonteinerid, rajatud on jäätmejaamu ning korraldatud on ka ohtlike jäätmete kogumine.

(Allikas: KOVide arengukavad).

Sotsiaalne infrastruktuur ja teenused

Kõigis tegevusrühma piirkonna omavalitsustes on tagatud alus- ja põhihariduse omandamine, gümnaasiumihariduse omandamine on tagatud Kuusalu, Kadrina, Tapa vallas (eesti ja vene õppekeele) ning Loksas linnas (eesti ja vene õppekeele). Tapa linnas asub ka riiklik erikool kasvatus eritingimusi vajavatele poistele vanuses 10–18 eluaastat, kooli õppekeeleks on vene keel. Gümnaasiumiharidust annavad piirkonna elanikele riigigümnaasiumid mujal Eestis, piirkonnal endal riigigümnaasiumi ei ole. Huvihariduse andmist teostavad muusikakoolid Tapal, Kadriinas, Kuusalus ja Loksas. Õpilaste arv on koolides vähenenud, samuti väheneb iga aastaga 1. klassi astujate arv (erandiks on Kuusalu vald). Kuna üldhariduskoolide õpilaste arv on hetkel tegevuspiirkonnas üldiselt kahanemistendentsiga, seab see piirkonna koolidele, eriti selle gümnaasiumi osale, konkurentsivõime säilitamiseks kohustuse arendada oma eripära. Lisandunud on veel asjaolu, et riik loob riigigümnaasiume ning see samuti seab omavalitsused valikute ette pidada koolides gümnaasiumiastet. Paljude õppehoonete seisukord vajab parandamist, osa õppehooneid on suudetud viimastel aastatel parendada, alustatud on mitmete hoonete renoveerimisega või hoopis uute ehitamisega (näit 2023 valmis uus Haljala koolimaja, kavandamisel on uue koolihoone ehitus Kadriinasse).

Tegevusrühma omavalitsustes on loodud elanikele võimalused saada esmatasandi tervishoiuteenust. Tapa linnas asub AS Tapa Haigla, mis on esimene erahaigla, aktsionärideks on enamuses haigla arstid ise. Esmatasandi tervishoiu on rajatud uus tervisekeskus Kadriinas.

Sotsiaalse infrastruktuuri osas on hooldekodud Kuusalu ja Tapa vallas, sotsiaalkeskus Kuusalu vallas, õpilaskodud Kuusalu ja Kadrina vallas. Noortekeskus Kuusalu vallas, huvikeskus Kadriinas, Tapal. Kuusalu valla territooriumil asub ka riiklik erihooldekandeaustus Valkla Kodu ning Tapal AS Hooldekandeteenused peremajad ja hooldekodu Imastus, lisaks on tegutsemas väiksemaid hooldekoduteenust pakkuvaid eraettevõtteid. Tegevusrühma piirkonna omavalitsuste ühiseks mureks on elanikkonna vananemine, sellest on tingitud hooldekodukohtade ebapiisavus, sotsiaalkorterite vähesus ja olemasolevate sotsiaaleluruumide kehv seisukord. Sotsiaalvaldkonna suurimaks väljakutseks on oma kodus elavad eakad, kellel tuleb tagada avalike teenuste kättesaadavus või ka normaalne elukvaliteet.

Esmatasanditeenused on tegevuspiirkonnas enamjaolt olemas, kuid valdavalt on need koondunud suurematesse valla keskustesse, hõre ühistransport jätkuvalt ei taga teenuste kättesaadavust kõigile abivajajatele. (Allikas: KOVide arengukavad)

Rahulolu elukeskkonnaga

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna elanikud on väljendanud ka enda rahulolu elukeskkonnaga (2022. aasta tulemused). Antud on hinnangud üldisele elukeskkonnale, kultuuri- ja vaba aja veetmise võimalustele, liikumis- ja sportimisvõimalustele, ühistranspordi teenusele, jalgsi- ja jalgrataga liikumisvõimalustele, arhitektuurile ja miljööle, sõiduteedele, jäätmekorraldusele, parkide ja haljasalade piisavuse ning ligipääsetavusele, välisõhu kvaliteedile, müratasemele. Üldiselt on tegevuspiirkonna elanikud piirkonna kohalike omavalitsuste olukorraga pigem rahul ja väga

rahul üle 75% vastajatest. Neid, kes ei ole üldse rahul või on ei ole pigem rahul, on alla 15%. Ilmselt sõltub see sellest, millised on konkreetsed probleemid, millega on pöördunud kohaliku omavalitsuse poole ning millised on olnud lahendused või on olnud tegemist probleemiga, mida ei saa nõ kiirkorras lahendada (eeldab täiendavate investeeringute tegemist jne).

Vabäühendused

Kui elanikke vähe ja ettevõtlusega tegelemine väheaktiivne, on oluline kohaliku kogukonna sisemine tugevus. Selles osas on toimunud koondumine. MTÜ Arenduskoda tegevusrühmas on üle 180 küla, piirkonnas tegeleb umbes 519 kolmanda sektori asutust ja/või organisatsiooni sealhulgas ka külade arendamisega ning eluolu parandamisega piirkonnas (võrdluseks, et aastal 2007. oli neid ühendusi 226). Kodanikeühenduste arv on kasvanud oluliselt ning MTÜ Arenduskoda puhul on see 43%. Kodanikeühenduste rohkuse poolest on suurimad Tapa vald

ja Kuusalu vald. Uuringud ja küsitlused näitavad, et on mõningased koostöö puudused omavalitsuste, mittetulundussektori ning ettevõtjate vahel. Seega tuleb soodustada kogukonna kõigi osapoolte kaasamist kohaliku arengu üle otsustamisse ning piirkonna arendamisse. Kodanike aktiivsus on paikkonniti erinev, on piirkondi ja valdkondi, kus tegutsetakse aktiivselt ning on paiku, kus kodanikuaktiivsust või -algatust on vähesel määral või pole üldse. Piirkonna omavalitsused tähtsustavad üha enam tugevate kodanikeühenduste väärtust ning on loonud toetussüsteeme kolmandale sektorile (näiteks tegevustoetuste jagamine, kaasava eelarve projektide toetamine jms). Kohaliku elu arendamise huvides tegutses ka MTÜ Arenduskoda, mis aitab ja toetab nii era- kui ka kolmanda sektori tegevusi, olles piirkonnas suurimaks arendusorganisatsiooniks. Samuti täidab MTÜ Arenduskoda LEADER kohaliku tegevusgrupi rolli, hõlmates tegevuspiirkonna viite omavalitsust.

1.5. Trendid, suundumused

- Keskkonناسäästlikkus saab normiks: siinkohal konkreetsemalt kliimaneutraalsuse saavutamine, et päästa planeet Maa; "rohepöore" kui kasvumootor; ringmajandus ettevõtluse uus väljavaade.
- Üleilmastumine võimendab riske: globaalsed väärtusahelad on muutumises nii asukoha kui ka aja mõistes; väljakujunenud jõujoonte muutumine (sõltuvus arengumaadest); ebamäärane geopoliitika suureneb; suureneb vastupanu kasva-

tamine riskidele.

- Rahvastikumuutused suunavad arengut: maailma rahvaarv jätkuvalt kasvab, et Eesti kontekstis sõltume peamiselt rändest; elu- ja tööiga pikenevad, erinevad põlvkonnad õpivad koos töötama; väiksemaid ühiskondi kujundavad ümber linnastumine ja ränne.
- Digitehnoloogia ulatub kõikjale: digitaliseerumine süveneb veelgi ja kiiresti; uued andmeteaduslikud lähenemised

jõuavad laiatarbesse; tehisintellekt tegeleb järjest keerukamate ülesannetega; automatiseerimise järele on jätkuvalt väga suur vajadus; igapäevaelu nutistub veelgi.

- Väärtusmaailm teiseneb: paindlikum õpi- ja töömaailm; suurenev sotsiaalne sidusus leevendab süvenevat ebavõrdsust; keskendumine füüsilisele ja vaimsele tervisele; isikustatum, kuid säästvam tarbimine.

1.6. Analüüsist tulenevad järeldused

Rahvastikuanalüüsist lähtuvalt saab teha järgmised järeldused:

- MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnas tuleb jätkuvalt tulla toime rahvastiku vananemise ja kahanemisega, mis nõuab kohanemist väga erinevates valdkondades. Otseselt esitab see järeldus väljakutse teenuste osutamisele.

- Kuna tööealiste arv väheneb, siis tööikka jõudvate inimeste arvu langus puudutab suures osas kõiki töökohti nii avalikus kui ka ettevõtlussektoris. Samas mõjutab see suundumus kõiki erinevaid tegevusvaldkondi.

- Oluliseks muutub vanemaealistele paindlike töövõimaluste pakkumine ja elanike üldine tervisekäitumine, et pikendada tervena aktiivselt elatud aastaid ja tagada tööhõive.

- Tänapäevase märksa enam tuleb hakata eraldama vahendeid ja ressursse elanike sotsiaalkaitsele, tervishoiule ning toimetuleku tagamiseks.

- Toetamisel peab lähtuma kohapõhistest lahendustest ning võtma arvesse laiemat kasu kui vaid majanduslik tulu, et säilitada maapiirkondade elujõulisus.

Majanduskeskkonna analüüsist tulenevad järeldused:

- MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna majandus on mitmekesine, elanikud omavad töökohti piirkonnas, ka palgatasemed on head.

- Püsiv elanikkond tagab toimiva ja kvaliteetse sotsiaalse taristu ülalpidamist.

- Piirkond on atraktiivne investeringuteks arendusprojektidesse ja elukeskkonna arendamiseks.

- Piirkonna kõrge loodusväärtuse ning puhta looduskeskkonna kontekstis on eeldused, et inimtegevus ei riku seda ära.

- Majanduskeskkonna arendamisel on oluline keskenduda ka ettevõtluse kasvualdkondadele. Võimalus peab jääma jätkuvalt ka mitmekesistamiseks ja uuendus-

te rakendamiseks.

- Oluline on soodustada ettevõtetes uute tehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõttu, mis kasvatavad töö efektiivsust ning on keskkonnasäästliku lähenemisega.

- Tööturul muutub tavaliseks töötamine erinevates lepingulistest suhetes ja mittetraditsioonilistes töövormides. Suureneb jätkuvalt töövõtu- ja käsunduslepingute osakaal, tavaliseks on muutunud projektipõhine töö. Kasvab kaugtööd tegevate hoiuvõtute hulk.

- Oluline on hakata rakendama ringmajanduse põhimõtteid, mis aitaks meid edasi ressurside raiskamise lõpetamise teemadel.

- Jätkuvalt suur on tegevuspiirkonnal potentsiaal puhke- ja turismimajanduse arendamiseks ning ikka peame tegelema hooajalisuse ületamise teemaga.

- Ettevõtjate koostöö teemal on oluline jätkata nõuhoolduse sihtkoha kui ka Põhja-Eesti kohaliku toidu võrgustike arendamisega.

- Atraktiivsete puhke- ja suvituspriirkondade olemasolu tegevuspiirkonnas (Põhja-Eesti rannik, Kõrvemaa jne) loovad järjest uusi võimalusi.

Elukeskkonna analüüsist tulenevad järeldused:

- Tegevuspiirkond on üks parimaid paiku pere loomiseks ja laste kasvatamiseks, elukeskkond on väga puhas, hoitud ning tagatud on mitmekesine taristu nii töötamiseks kui vaba aja tegevuste arendamiseks.

- Järjest enam tuleb panustada laste- ja noorte kultuuri- ja liikumisharjumuste kujundamisse. Selleks on oluline toetada laste ja noorte kaasamist kogukonna tegevustesse.

- Võrgustikutöö ka sotsiaalsetes valdkondades peab muutuma oluliseks, samuti peame jätkuvalt tunnustama ja väärtustama aktiivseid tegijaid.

- Tähtis on pärandkultuuri arendamine.

- Maapiirkonna kontekstis on oluline

erinevate teenuste kättesaadavuse tagamine, mis suure hajaasustuse tingimustest, on kogu tegevuspiirkonnale väljakutse.

- Oma tegemiste ja elamiste juures on oluline, et mõtleme kestlikkusele ja sellele, et oleks võimalikult vähe ressurside raiskamist.

Sotsiaalvaldkonna analüüsist tulenevad järeldused:

- Määrava tähtsusega on tööga hõivatus ja inimeste piisavad sissetulekud. Piirkonna elanikkonna seas on rühmi, kes ei saa erinevatel põhjustel kas ajutiselt või püsivalt oma majanduslikku toimetulekut ja heaolu töötamise teel kindlustada. Ebasoodsamas olukorras on jätkuvalt tervisepiirangutega, erivajadustega, noored, vanemaealised ja must rahvusest inimesed.

- Elukestva õppe võimalused on oluliselt mitmekesistunud, kuid siiski osalevad madalama haridustasemega ja vanemaealised selles vähesel määral.

- Integreeritud, kvaliteetsed ja kättesaadavad sotsiaal-, haridus- ja tervishoiuvaldkonna teenused.

- Rahvastikuprognosis näitab, et 65-aastaste ja vanemate inimeste osakaal suureneb aastaks 2040 üle 25%. Siit tulebki suurim väljakutse, et toetada aktiivsena ja tervena vananemist.

- Vananemisega ja vanusesõbraliku lähenemisega on vaja arvestada üha rohkem igapäeva elu tegemistes.

- Digipädevuse puudumine ajal, kui arvutikasutus on kujunenud igapäevaelu osaks, piirab vanemaealiste ligipääsu teabele, teenustele ja ka suhtlusele.

- Eestit iseloomustab suhteliselt väheine sotsiaalne kaasatus vanemaealiste seas, samuti osalevad nad vähem vabatahtlikus tegevuses ning tegelevad vähem hobidega.

- Vananemisega seotud hoiakud mõjutavad vanemaealiste elukvaliteeti ja heaolu (üksindus, hooletus, diskrimineerimine, väärkohtlemine jms).

2. STRATEEGIAPERIOODI 2014–2022 HINDAMINE

MTÜ Arenduskoda strateegiaperioodil 2014–2022 võeti taotlusi vastu järgmistes meetmetes:

- Meede 1.1. Elulaadi ettevõtluse toetus
- Meede 1.2. Mikro- ja väikeettevõtete arendamine
- Meede 1.3. Taastetoetus (COVID-19 meede)
- Meede 2.1. Kogukonna investeringute toetus
- Meede 2.2. Aktiivne ja tegus kogukond
- Meede 3.1. Ajaloo- ja kultuuripärandi väärtustamise investeringute toetus
- Meede 3.2. Kultuuripärandi hoidmine
- Meede 4.1 MTÜ Arenduskoda koostöö ja jätkusuutlikkus

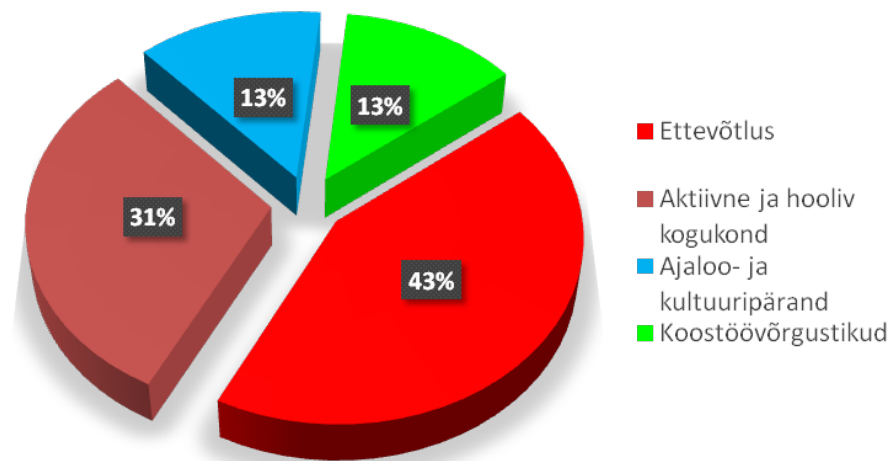
MTÜ Arenduskoda on oma tegevuse arendamise eesmärgil kaasanud erinevaid töögrupe, korraldanud infopäevi, koolitusi, konverentse, seminare. Igal aastal korraldatakse infopäevi meetmete tutvustamiseks taotluste koostajatele ja esitajatele.

Tulenevalt LEADER-meetme kohaliku tegevusrühma ülesannetest, on MTÜ Arenduskoda tegelenud aktiivselt LEADER-meetme projektitaotluste vastuvõtmise, hindamise ja paremusjärjestuse koostamisega, menetlemisega seotud dokumentide registreerimise ja säilitamise ning projektitaotlustega seotud vaiete lahendamisega. Kokku esitati perioodil 2014–2022 (seisuga 01.01.2023) MTÜle Arenduskoda 322 taotlust, millest kinnitati Arenduskojas 216 ning PRIA-s kinnitati 213. PRIA poolt on rahastusotsuseid kogusummas 4 019 965 eurot (213 projekti), millest seisuga 31.12.2022 on välja makstud 2 572 315 eurot (138 taotlust). Katkestatud on 13 projekti (summas 385 348 eurot). Pooleli on 59 projekti (summas 135 126,34 eurot). Rahastusperioodi jooksul on viidud ellu suur enamus rahastuse saanud projektidest, mis näitab ühelt poolt taotlejate head ettevalmistust ja nõustamistegevuse toimimist ning teiselt poolt valikumeetodite head töökindlust.

Arvuliselt kõige rohkem on esitatud projekte meetmesse 1.2 (61 projekti), kõige vähem meetmesse 1.3 (15 projekti). Arenduskoda on ise esitanud 9 koostööprojekti taotlust. Enim on esitatud projektitaotlusi Kuusalu vallast (69 projekti), kõige vähem Loksa linnast (9 projekti). Rahaliselt kõige rohkem on jagatud toetusi Kuusalu valda (948 190 EUR), kõige vähem Loksa linna (245 755 EUR).

Meede	Taotlusi rahastatud PRIA-s	Lõpetatud	Pooleli	Katkestatud
Meede 1.1	19	14	1	4
Meede 1.2	61	40	17	4
Meede 1.3	15	4	11	0
Meede 2.1	38	30	8	0
Meede 2.2	32	18	14	0
Meede 3.1	21	15	2	4
Meede 3.2	18	13	4	1
Meede 4.1	9	7	2	0
Kõik kokku	213	141	59	13

TABEL 17 Taotluste esitamine ja kinnitamine perioodil 2014–2022 (Allikas: MTÜ Arenduskoda statistika)

JOONIS 7 Projektitaotluste osakaal prioriteetide lõikes (Allikas: MTÜ Arenduskoda statistika)

KOV	M 1.1	M 1.2	M 1.3	M 2.1	M 2.2	M 3.1	M 3.2	KOKKU
Haljala	8	11	2	5	5	4	3	38
Kadrina	2	15	3	4	9	7	2	42
Kuusalu	6	19	5	22	8	4	5	69
Loksa	0	1	1	5	2	0	0	9
Tapa	3	15	4	2	8	6	8	46

TABEL 18 Projektitaotluste arv KOV-ide lõikes perioodil 2014–2022 (Allikas: MTÜ Arenduskoda statistika)

MTÜ Arenduskoda on olnud edukas nii toetuste jagamisel oma piirkonnas kui ka mittetulundusühingu enda projektide elluviimisel. Eelmise perioodi tunnustused on olnud alljärgnevad:

- Märka LEADERit 2.0 – EVEA eriauhind
– Oma piirkonna arvukate väikeste toiduja turismiettevõtjate rahvusvahelist koostööd hoogustanud projekti „SEIC – Kestlik ettevõtlus maal” elluviimise eest.

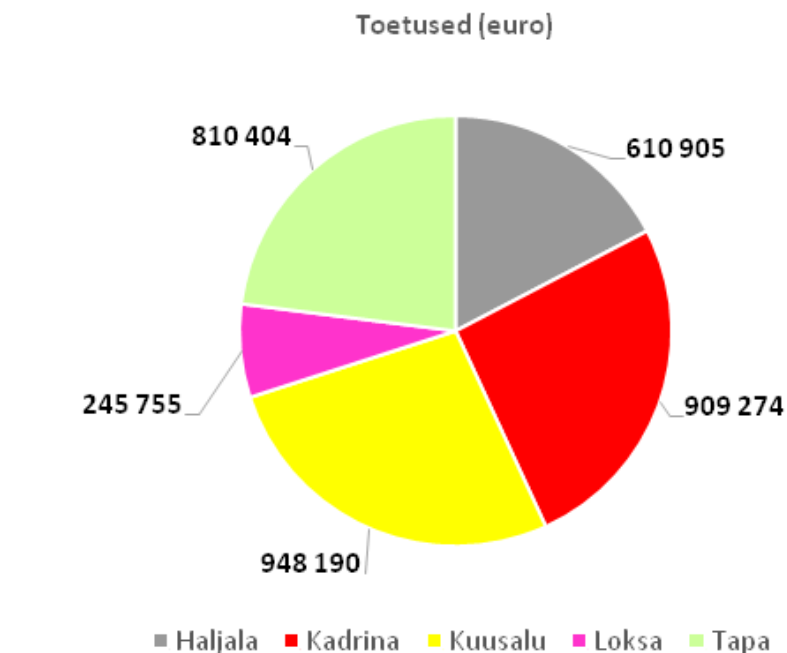
- LIIKMETUNNISTUS – Arenduskoda MTÜ on EVEA kollektiivliige.

- VÕITJA – Eesti maaelu arengukava 2014–2020 raames toetatud LEADER projektide konkursi „Märka LEADERit 2.0”, „Piirkonna arengu” kategoorias, projektiga „Säästva turismi printsiipide rakendamine rahvusparkide ja kaitsealadega piirkondades”.

- MTÜ Eesti Maaturism tunnustab MTÜ Arenduskoda projekti „Säästva turismi arendamine” eduka elluviimise eest.

- NOMINENT – Arenduskoda – Eesti maaelu arengukava 2014–2020 raames toetatud LEADER projektide konkursi „Märka LEADERit 2.0” nominent „Koostöö ja kaasamise” kategoorias, projektiga „Kestlik ettevõtlus maal” – SEIC – Sustainable entrepreneurship in countryside”.

- VÕITJA – Eesti maaelu arengukava 2014–2020 raames toetatud LEADER projektide konkursi „Märka LEADERit 2.0” parima LEADER rahvusvahelise koostöö

JONIS 8 Projektitaotluste rahaline maht KOV-ide lõikes perioodil 2014–2022 (Allikas: MTÜ Arenduskoda statistika)

kategoorias koostööprojektiga „Kestlik ettevõtlus maal” – SEIC – Sustainable entrepreneurship in countryside”.

- Ettevõtluse Sõber 2020 – nominent – MTÜ Arenduskoja tegevjuht, Heiki Vuntus.

- Maitsete aasta toidupiirkond 2021 –

Põhja-Eesti Kohaliku toidu piirkond – MTÜ Arenduskoda.

- Eesti ettevõtlik vaim 2022 – EVEA Koostöö Vedur 2022 – väikeettevõtjate vahelise koostöö edendaja – nominent – MTÜ Arenduskoda.

Olulised mõjud, mis on kujunenud kestva ja toimiva praktika vältel strateegia elluviimise käigus:

- teadlikkuse tõus LEADER-programmist;
- läbi koostööprojektide on tekkinud toimivad maaettevõtjate võrgustikud;
- edulood on tekitanud innustavat motivatsiooni;
- tänu uutele seadmetele ja investeeringutele ettevõtluses on tõusnud tootmise ja teeninduse efektiivsus ja kvaliteet;
- tõusnud on kindlasti taotlejate pädevus;
- välja on kujunenud koostöösuhted, üksmeel, üksteise tunnustamine ja konstruktiivsus tegutsemises.

Hinnang eelmise perioodi meetmetele

Hinnang baseerub 2/3 läbiviidud projektide kohta. Lõplik hinnang saab valmida peale kõikide projektide elluviimist, eeldatavalt 2025. aasta lõpuks.

Meede	Kavandatud indikaatorid ja sihttasemed (eesmärgid 2014-2022)	Strateegiaperioodi 2014-2022 eesmärkide täitmine
MEEDE 1.1 Elulaadi ettevõtluse toetus	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud projektide arv – 30 ○ Toetust saanud ettevõtjate arv – 30 ○ Toimunud ühiskoolituste arv – 5 ○ Koolitustel osalejate arv – 30 ○ Toetatud ühisturundus-projektide arv – 5 ○ Toetatud ühiste abiteenuste arv – 5 ○ Ettevõtete arv, kes toodavad uusi tooteid või kasutavad uusi tootmisviise – programmiperioodi jooksul 20 ○ Loodud töökohtade arv – 10 ○ Säilitatud töökohtade arv – 10 	<p>Meetme puhul seati eesmärgiks tuua välja piirkonna eripära ja rõhutada elulaadi-ettevõtluse erisust. Tegelikult oli midagi muud, jõudsim selleni, et maapiirkonnas ongi kogu ettevõtlus mikroettevõtluse tasandil elulaadi ettevõtlus. Sisuliselt ei olnud tegelikkuses vahet, kas tegemist oli meetme 1.1 või 1.2 mõistes taotluse toetamisega. Seega uuel perioodil seda meetet ei tule.</p>
MEEDE 1.2 Mikro- ja väikeettevõtete arendamine	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud projektide arv – 50 ○ Toetust saanud/arendatud ettevõtete arv – 50 ○ Toetatud koostöö (ühisturundus) projektide arv – 5 ○ Loodud töökohtade arv – 20 ○ Säilitatud töökohtade arv – 40 ○ Ettevõtete arv, kes toodavad uusi tooteid või kasutavad uusi tootmisviise – 10 ettevõtet aastas 	<p>Meetme puhul täideti eesmärk täielikult. Projektide jooksul jõuti uue tooteni või uue tootmisviisini aastas 10-l juhul; projektide tulemusel loodi 20 töökohta ning säilitati üle 40 töökohta. Meede oli kõige efektiivsem ja jätkusuutlikum, mõju maapiirkonna arengule suurim. Seega tuleb ettevõtluse arendamisega seonduvaid meetmeid jätkata. Ainuke teema, millega ettevõtteid ise otse ei soovi tegeleda, on koostöö (ühisturunduse) teema, sest selliseid projekte ei olnud. Seega on otstarbekas teha seda läbi koostööprojektide ja võrgustikutegevuse arendamise.</p>
MEEDE 1.3 COVID19-st tingitud majandusraskuste leevendamine	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud projektide arv – 10 ○ Säilitatud töökohtade arv – 20 ○ Rakendatud erinevate leevendusmeetmete/tegevuste arv – 10 	<p>COVID-meetme rakendamine on olnud suhteliselt edukas. Kuigi ettevõtteid ei ole väga innukad siin toetust taotlema. Suurem osa vahenditest sai jaotatud ja ettevõtjad motiveeritud taotlusi esitama.</p>
MEEDE 2.1 Kogukonna investeringute toetus	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud projektide arv – 40 ○ Projektide tulemusel loodud töökohtade arv – 5 ○ Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programmiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7849), Kadrina vald (4912), Vihula vald (1694), Kuusalu vald (6460), Loksa linn (2703) ○ Elanike rahulolu kogukonnateenusega – Rahul või pigem rahul on vähemalt 75% elanikkonnast ○ Uute parendatud objektide arv – 30 ○ Uute kogukonnateenuste arv – 20 	<p>Meetme puhul täideti eesmärk täielikult, kuid probleemiks oli meetme väike rahaline maht, taotlusi oli rohkem. Meetme jätkamine vajalik, kuna piirkonda iseloomustab kogukonna objektide rohusus.</p>

<p>MEEDE 2.2. Aktiivne ja tegus kogukond</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud projektide arv – 200 ○ Projektide tulemusel loodud töökohtade arv – 5 ○ Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7849), Kadrina vald (4912), Vihula vald (1694), Kuusalu vald (6460), Loksa linn (2703) ○ Paranenud võimekusega MTÜde arv – 50 ○ Edukate koolituste arv – 25 ○ Korraldatud ürituste arv – 60 ○ Toimunud liikumisharrastuse projektid – 20 ○ Spordiürituste arv – 20 ○ Laste ja noorte projektide arv – 30 	<p>Meetme puhul täideti eesmärk täielikult. Koostöö ja kogemuste saamise toetamine on vajalik, motiveerib osalejaid, toob uut teadmist ning avardab silmaringi. Jätkusuutlikkuse aspektist on oluline toetada pikaajalisi koostööprojekte. Meedet tuleb jätkata, kuid lähtuda jätkusuutlikkuse tagamise aspektist.</p>
<p>MEEDE 3.1 Ajaloo- ja kultuuripärandi väärtustamise investeeringute toetus</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud projektide arv – 15 ○ Projektide tulemusel loodud töökohtade arv – 5 ○ Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7849), Kadrina vald (4912), Vihula vald (1694), Kuusalu vald (6460), Loksa linn (2703) ○ Korraldatud objektide arv – 15 	<p>MTÜ Arenduskoda piirkonda iseloomustab väga suure hulga ajaloo- ja kultuuripärandi objektide rohkus. Meetme rahaline maht samas ei vasta reaalsele vajadusele, ehk et rahalisi vahendeid on vähe. Samas ei ole ka väga palju ideid, kuidas neid objekte nõ „tööle panna“. Ettepanek on meedet, mitte avada või leida suuremad rahalised võimalused. Objekte saab konkreetsete eesmärkide korral kasutusele võtta nii ettevõtluses kui ka kogukonna teenuste arendamise kontekstis.</p>
<p>MEEDE 3.2 Kultuuripärandi hoidmine</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud projektide arv – 100 ○ Projektide tulemusel loodud töökohtade arv – 5 ○ Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7849), Kadrina vald (4912), Vihula vald (1694), Kuusalu vald (6460), Loksa linn (2703) ○ Oskuste omandamise tegevustes osalejate arv – 1000 ○ Kogukondade teadlikkuse suurendamine – 5% tegevuspiirkonna elanikkonnast ○ Koolituste arv – 50 ○ Ajaloo säilitamine (uurimistöde arv, säilikute arv) – 50 ○ Korraldatud ürituste arv – 60 	<p>Tegemist meetmega, mille puhul oli tegemist piirkonna erisusega. Meetme rakendamisel oli kohati keeruline motiveerida kasutama just seda meedet ning sisuliselt ei erinenud see meede meetmest 2.2. Seega on ettepanek meedet uuel perioodil mitte rakendada.</p>
<p>MEEDE 4.1 MTÜ Arenduskoda koostöö ja jätkusuutlikkus</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toetust saanud siseriiklike koostööprojektide arv – 7 ○ Toetust saanud rahvusvaheliste koostööprojektide arv – 3 ○ Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7849), Kadrina vald (4912), Vihula vald (1694), Kuusalu vald (6460), Loksa linn (2703) ○ Korraldatud õppereiside arv – 10 ○ Kohaliku toidu märgise omandanute arv – 100 ○ Koostatud piirkonna mainekujundus kontseptsioon – 1 	<p>Koostööprojektide meede on olnud üle ootuste edukas. Läbi projektide on saadud tööle kaks võrgustikku – kohaliku toidu võrgustik ning kestliku ettevõtluse võrgustik. Lisaks on MTÜ Arenduskoda saanud juhtpartnerina väga suured kogemused koostöö arendamisel. Meedet tuleb jätkata, et võrgustikutöös ei tekiks pausi.</p>

3. MTÜ ARENDUSKODA TEGEVUSPIIRKONNA ARENGUPOTENTSIAALI JA -VAJADUSTE KOKKUVÕTE

3.1. SWOT-analüüs

Tegevuspiirkonna SWOT analüüs, arenguvajadused on esitatud erinevates teemavaldkondades, mis on seatud prioriteetseteks:

1. Piirkond üldiselt (asukoht, keskkond jms.)

2. Ettevõtlus
3. Kogukond
4. Sotsiaalvaldkond

Läbivad teemad kõikides valdkondades on koostöö ja kestlikkus.

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna SWOT-analüüsid põhinevad töörühmades läbi viidud strateegiaseminaridel arutatud materjalil.

PIIRKOND ÜLDISELT (asukoht, keskkond jms.)	
TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Toimivad koostöövõrgustikud koos partneritega (nii Eesti sisesed kui ka rahvusvahelised partnerid), peamiselt LEADER tegevusgrupid. • Kaasamine võrgustikutöö põhimõttel (toidutootjate võrgustik, maatelevõtjate võrgustik). • Europark sertifikaadi olemasolu (Lahemaa Rahvuspark koos mõjupiirkonnaga, nn Rohelised sihtkohad). • Mitmekesine looduskeskkond. • Piirkonnas on Eesti kõige parem loodusturismi taristu. • Väikesadamate olemasolu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uudsete ideede vähesus üldiselt ja valdkonniti. • Noorte kaasamine tegevustesse (ettevõtte arendamisel, kogukonna ettevõtmistes) üleüldiselt tagasihoidlik. • Paikkonna identiteet olemas, kuid me ei kasuta seda. • Vähe hoolivust, märkan aga ei reageeri. • Riigikaitsepiirangud tegevuste arendamisel (sh arvestamine müraga). • Energeetiline sõltuvus. • Tegevuste arendamisel ei mõelda piisavalt kohalikule elanikule. • Ringmajanduses ei nähta piisavalt ressursse. • Vähene teadlikkus jäätmeäitlusest. • Kaitsealade piirangud ettevõtluse arendamisel. • Puudulik keskkonnaharidus.
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Piirkonna ressursside hoidmine ja väärtustamine. • Uuenduslike ideede rakendamine üleüldiselt kõikides valdkondades ja erinevatel elualadel. • Piirkonna maine kujundamine. • Koostöö eri tasandil: vabaühendused, ettevõtted, KOV, riik, partnerid Eesti sees ja välisriikidest. • Teadklikkuse suurenemine turundusest, nn. brändimisest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tööjõu vananemine, sh ettevõtjate vananemine. • Elatustaseme langus. • Elanikkonna vähenemine, sh globaliseerumine (elanikkonna väljaränne). • Avalike teenuste vähenemise ja halvenemise risk. • Geopoliitiline olukord – sõda Ukrainas. • Erisuste üldine rohkus, mis segab sotsialiseerumist, teineteisega arvestamist ja mõistmist.
ETTEVÕTLUS	
TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Soodne asukoht ettevõtluse arenguks Eesti kontekstis. • Majanduslikult aktiivsete inimeste arv püsib jätkuvalt stabiilsena. • Ettevõtete tegevusvaldkonnad on mitmekesisunud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mikro- ja väikeettevõtetel puudub võimekus investeerida. • Maapiirkonnas ettevõtlikkuse madal tase. • Ettevõtjate vananemine (järelkasvu puudus). • Turismi- ja majutusasutuste teenuste vähesus (muuhulgas paljud teenused tuleb ette broneerida).
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtete konkurentsivõime suurenemine (näit. läbi turundustegevuste, läbi ühisturustuse). • Ettevõtlikkuse suurenemine läbi koolituste, arendustegevuste. • Ettevõtlusele vajaliku taristu väljaehitamise toetamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tööjõu vananemine, sh ettevõtjate vananemine. • Kvalifitseeritud tööjõu puudus. • Valitsev ebastabiilsus maailmas ja uus majanduslangus, mille tagajärjeks on toodete ja teenuste järgi nõudluse vähenemisest tingitud ettevõtete konkurentsivõime langus.

KOGUKONNAD	
TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> Tugevad vabaühendused. Väga heal tasemel vaba aja veetmise võimalused (spordikeskused, staadionid, loodusrajad, suusarajad, ujulad). Kultuurisündmuste rohkus ja mitmekesisus (eriti suveperioodil). Rikkalik ajaloo- ja kultuuripärand (ajaloo- ja arhitektuurimälestised). 	<ul style="list-style-type: none"> Ühe persooni põhised kogukonnad (eestvedajate väsimine, seltsitegevuse hääbumine). Kogukondade teadlikkus teenuste arendamisel puudulik (näiteks info/teabe jagamine). Koostööd mitte tegevad väikesed, killustunud kogukonnad. Noorte vähene huvi, julgus võtta vastustus. Muukeelsed ja eestlased jätkuvalt erinevates kogukondades. Avaliku sektori suhtumine kogukonna poolt tulnud algatustesse negatiivne (sõltumine sellest, kas ametnik teab või ei tea teemat).
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> Elanikkonna laiem ja aktiivsem kaasamine tegevustesse ja üritustel osalemisse - võrgustikutöö edasiarendamine. Trend elama liikumine maale – uute kogukonna liikmete kaasamine. Kogemuste jagamine, põlvkondade ülene õpe, traditsioonide säilimine. Kogemuste saamine koolitustel, õppereisidel, üritustel – uued teadmised, motivatsioon. 	<ul style="list-style-type: none"> Valitsev ebastabiilsus maailmas ja uus majanduslangus, mille tagajärjeks on toodete ja teenuste järgi nõudluse vähenemisest tingitud ettevõtete konkurentsivõime langus. Kogukonna aktivistide vananemine. Avalike teenuste vähenemise ja halvenemise risk.
SOTSIAALVALDKOND	
TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> Kohalike omavalitsuste poolt sotsiaalteenused olemas. On olemas organisatsioonid, asutused (vabaühendused, ettevõtted jne.), kellega valdkonda arendada. Piirkonnas on olemas inimesed, kellel on põhiteadmised. 	<ul style="list-style-type: none"> Ennetustöö vähesus. Teadmine sihtrühmade tegelikust suurusest ja nende vajadustest, on puudulik. Ressursside vähesus – inimesed, teenuste osutamise kallidus. Teenuste arendus, aeg. Kvalifitseeritud tööjõu puudus, noorema ealisi vähe. Teenuste osutamine hajaasustuse tingimustest on kallis. Koostöö teenuse osutamisel on puudulik (ligipääsetavus, kohandatavus jne). Sotsiaalvaldkonna maine ei ole hea.
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> Sotsiaalvaldkond on arenev ja vajadused suurenevad. Hõbemajanduse arendamine. Valdkonnas renditööjõu lahenduse rakendamine. Erinevate sektorite (era-, mittetulundus- ja avalik sektor) koostöö ennetuses. Üldine teadlikkuse suurenemine. Toimivate kogukonnakeskuste loomine, sh raamatukogus kui kogukonnakeskused. Tudengitele (arstid, tugispetsialistid jne) piirkonna võimaluste tutvustamine. Heade praktikate jagamine. Kogukonnaliidrite ja sotsiaalvaldkonna töötajate koostöö. Tehnoloogia arengute kasutamine, digiteadlikkuse suurendamine (eriti sihtgrupis 50+). 	<ul style="list-style-type: none"> Elanikkonna vähenemine, tööjõu vananemine, tööjõu puudus Ülisuured ootused sotsiaalvaldkonnale. Valitsev ebastabiilsus maailmas (sh geopoliitiline olukord) ja uus majanduslangus, mille tagajärjeks on toodete ning teenuste järgi nõudluse vähenemisest tingitud ettevõtete konkurentsivõime langus. Avalike teenuste vähenemise ja halvenemise risk. Sotsiaalsete probleemide süvenemine (sh sõltuvusainete tarvitamine, üksindus, perekonnaliikmete kaugus jne). Sotsiaalsete probleemide süvenemine (sh sõltuvusainete tarvitamine, üksindus, perekonnaliikme(te) liiga kaugel töötamine ning sellest tulenevad probleemid kodus, koolis, tööl).

3.2. Arenguvajadused

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna peamised arenguvajadused, mis tulenevad SWOT-analüüsist ning eelneva perioodi (2014–2020) analüüsist.

- Tegevuspiirkonnas teenuste arendamine ning hea, turvalise elu- ja looduskeskkonna säilitamine – kiire arengu taustal on piirkonna suureks väljakutseks elementaarsete teenuste tagamine (nt lasteaia- ja koolikohad, sotsiaalteenused, külapood jms) ning elukeskkonna kvaliteedi säilitamine (arendusprojektid jms).

- MTÜ Arenduskoda eelneva perioodi strateegia on toimunud – strateegia suunad ja meetmed on olnud asjakohased ning tulemuslikud.

- Tegevuspiirkonna kogukondade kriisikindluse ja toimepidevusele kaasaaitamine – erinevate kriiside kontekstis on vajalik tegevuspiirkonna kogukondade võimekuse suurendamine, sh valmisoleku suu-rendamine kriisilukorras tegutse-

miseks (energiasõltumatus, vabatahtlike kaasamine jms).

- Tegevuspiirkonna kogukondade sidusus ja identiteet – kogukondlik tegevus ja identiteet vajavad arendusorganisatsiooni sekkumist, et aktiivseid eestvedajaid motiveerida ning tugevdada, luues tugev kogukondlik võrgustik.

- Tegevuspiirkonnas erinevate sihtrühmade kaasamise suurendamine. Erinevad analüüsid, uuringud ja senine tegevus on näidanud teatud vanuserühmade (noored, vanemaealised, muukeelsed jms) vähest kaasatust nii kogukondlike tegevuste arendamises kui ka vaba aja veetmise tegevuste arendamises.

- Tegevuspiirkonna ettevõtluses heade ideede toetamine. Ettevõtluse arendamisel ja toetamisel on piirkonnas väljakutseks ettevõtete arengus uue taseme, kvaliteedi saavutamine toodete/teenuste pakkumisel. Väljakutseks on uuenduslik-

kus ja kestlikkus ettevõtluse arendamisel.

- Tegevuspiirkonnas säästva arengu põhimõtete rakendamine, sh rohepöörde, ringmajandus jms – oluline on vastavate suundade rakendamine kõikides valdkondades, kestlike lahenduste leidmine ja juurutamine jms.

- Tegevuspiirkonnas uuenduslikkuse ja kestlikkuse toetamine kõigis valdkondades – innovatsioon ettevõtluses, kogukondades (nt arukad külad) ning elukeskkonna arendamisel on läbiv LEADER- põhimõte.

- Tegevuspiirkonna koostöö suurendamine mitmete koostööprojektide elluviimisel ning juhtpartneri rolli ning vastutuse võtmine.

- Kommunikatsiooni arendamisel on kõvasti arenguruumi. Teadlikkus tegevuspiirkonnast, edukatest projektidest ja muudest võrgustikutegevustest, sh LEADER-st, on jätkuvalt madal.

4. MTÜ ARENDUSKODA STRATEEGIA

4.1. Vision ja strateegilised eesmärgid

MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna visioon aastaks 2027:

Tegevuspiirkonnas on väljaarendatud ettevõtlusele ja kohaliku toidu ettevõtetele hea keskkond, milles lähtutakse ressursisäästu põhimõtetest. Ettevõtjad teevad koostööd läbi võrgustike, tootjatel on võimalused turustada oma toodangut. Elukondlike teenuste arendamisel on loodud toimivaid kolme sektori koostööl põhinevaid teenuseid/lahendusi. Tegevuspiirkonda iseloomustab mitmekesine ja aktiivne kogukondlik ühistegevus, mida näitavad korraldatavate ürituste, vaba aja tegevuste, spordiürituste rohusus, kaasatud kogukonnaliikmete arv. Energia- ja ressursisääst muutub tegevuste arendamisel kogukondades üha olulisemaks, väärtustades kestlikke lähenemisi nii investeeringute tegemisel kui mitmesuguste ühistegevuste läbiviimisel. Suurt tähtsust omavad iga üksiku kogukonnaliikme väärtustamine ja kaasamine tegevustesse. Tegevuspiirkonna elanikud on saanud suured kogemused ja teadmised koostööprojektidest nii Eestis kui välismaal, mis võimaldavad neid rakendada oma piirkonnas.

Tulenevalt visioonist on MTÜ-l Arenduskoda 4 strateegilist eesmärki, millest 3 on temaatilised – ettevõtlus, kogukonnad ning sotsiaalvaldkond. Neljas eesmärk on koostöö ja võrgustiku tegevus, mis hõlmab nii ettevõtluse, kohaliku toidu kui ka kogukondi puudutavate võrgus-

tike arenguid.

Kõigi nelja eesmärgi läbivaks printsiibiks on KESTLIKKUS, nii sotsiaalseid, majanduslikke kui ka keskkonnamõjusid arvestav lähenemine kõikide tegevuste elluviimisel.

JOONIS 9 MTÜ Arenduskoda strateegilised suunad/eesmärgid

Tulemus- ja väljundnäitajad

Strateegiliste eesmärkide juures on seatud tulemus- ja väljundnäitajad, mida strateegia elluviimisel jälgitakse. Peamised näitajad meetmete lõikes on:

MEEDE	NÄITAJAD
Meede 1.1 Mikro- ja väikeettevõtete arendamine	<p><u>Väljundnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toetust saanud projektide arv – 60 - Loodud uute töökohtade arv – 20 - Säilitatud töökohtade arv – 40 - Uute toodete/teenuste arv – 40 - Toetust saanud ettevõtete arv – 40 - Toetatud turundusprojektide arv – 7 - Keskkonnahoidlike projektide arv - 40 <p><u>Tulemusnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ettevõtete müügitulu kasv – 2 aastat peale investeeringu tegemist (kasvu %)
Meede 2.1 Kogukonna investeeringute toetamine	<p><u>Väljundnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toetust saanud projektide arv – 40 - Parendatud objektide arv – 20 - Laste ja noortega seotud projektide arv – 10 - Eakatega seotud projektide arv – 5 - Kriisikindluse loomisega seotud projektide arv – 5 - Keskkonnahoidlike projektide arv – 40 - Korrastatud pärandkultuuri või ajaloo objektide arv – 5 <p><u>Tulemusnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7351), Kadrina vald (4838), Haljala vald (1645), Kuusalu vald (6240), Loka linn (2615). - Elanike rahulolu (% vastanutest) - 95% (viimase maksetaotlusega küsida ka rahulolu kohta).
Meede 2.2 Aktiivne ja tegus kogukond	<p><u>Väljundnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toetust saanud projektide arv – 40 - Paranenud võimekusega kogukondade arv – 15 - Koolituste arv – 15 - Korraldatud ürituste/õppereisid arv – 60 - Toimunud liikumisharrastuse projektide arv – 10 - Laste ja noorte projektide arv – 15 - Eakate projektide arv – 5 - Keskkonnateadlikkust suurendavate projektide arv - 40 <p><u>Tulemusnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7351), Kadrina vald (4838), Haljala vald (1645), Kuusalu vald (6240), Loka linn (2615).

<p>Meede 3.1 MTÜ Arenduskoda koostöö ja jätkusuutlikkus</p>	<p><u>Väljundnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toetust saanud koostööprojektide arv – 13 - Pikendatud kohaliku toidu märgise saanud ettevõtete arv – 80 - Uute kohaliku toidu märgise saanud ettevõtete arv – 20 - Koostatud Lahemaa piirkonna strateegia – 1 - Koostatud arukate külade strateegiate arv – 20 - Kogukonnaliidrite arenguprogrammis osalenute arv – 20 <p><u>Tulemusnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programmiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7351), Kadrina vald (4838), Haljala vald (1645), Kuusalu vald (6240), Loka linn (2615). - Osalejate rahulolu (% vastanutest, tagasiside küsimine peale tegevusi/üritusi) – 95%.
<p>Meede 4.1 Sotsiaalne kaasatus kogukondades</p>	<p><u>Väljundnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kaasatud eakate arv - Kaasatud erivajadustega inimeste arv - Osalejad maapiirkondadest. - Piirkonna või kohaliku tasandi toetatavate asutuste või avalike teenuste arv - Toetatavate ettevõtjate arv, sh ühistud ja sotsiaalsete ettevõtete arv. <p><u>Tulemusnäitajad:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Piirkonna kaasatus, kaasatus kõikidest omavalitsustest – 5 KOV-i. - Eakate ja erivajadusega inimeste kaasamisel rahulolu määr (%) – 95%, tagasiside küsimine iga projekti lõppedes taotlejalt.

4.2. Sidusus olemasolevate arengudokumentidega, sh ka LEADER koostööprojektide piirkondade strateegiad

Arengeadokument	MTÜ Arenduskoda strateegia sidusus
<p>Strateegia “Eesti 2035” https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia</p>	<p>Strateegias toodud strateegilised sihid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arukas, tegus ja tervist hoidev inimene - Avatud, hooliv ja koostöömeelne ühiskond - Tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik majandus - Kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. <p>MTÜ Arenduskoda strateegia panustab või on seotud kõikide nende sihtidega</p>
<p>Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027 https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027</p>	<p>LEADER sekkumise üldeesmärk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maapiirkondades atraktiivse elu- ja ettevõtluskeskkonna ning aktiivsete ja ühtehoidvate kohalike kogukondade terviklik arendamine <p>Erieesmärgid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ettevõtluse arendamine, eelkõige uute tasuvate töökohtade ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu. - Kohalike kogukondade, elanike ning noorte tulevikuliidrite võimestamine. - Teenuste kättesaadavuse parandamine, sh läbi kogukonnateenuse arendamise. - Keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste välja töötamine ja rakendamine. - Maaelu positiivse kuvandi säilitamine ja propageerimine, sh arukate külade edendamine. <p>Eesmärgid on tervikuna suunatud sekkumise üldeesmärgi saavutamisse – toetatakse elukeskkonda edendavaid projekte, panustatakse ettevõtluskeskkonna arengusse (nii otseselt toetuste kui kaudselt ühis- ja koostööprojektidega) ja võimestatakse kohalikke kogukondi.</p>
<p>Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021– 2027 https://pilv.rtk.ee/s/j6HZpgQFAjJM7a3</p>	<p>Sekkumise eesmärgid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning hoolduskoormuse leevendamine. - Inimväärikuse tagamine ning sotsiaalse kaasatuse suurendamine. <p>Eesmärkide toetamiseks on MTÜ Arenduskoda strateegias välja töötatud spetsiaalne toetusmeede (meede 4.1), mis on otseselt suunatud sotsiaalvaldkonna edendamisele ja peamiselt inimväärikuse tagamise ning sotsiaalse kaasatuse suurendamisele.</p>
<p>Heaolu arengukava 2023– 2030 https://www.sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030#heaolu-arengukava-20</p>	<p>Arengeadokumendis on sätestatud alaeesmärgid, millest kaks on seotud sotsiaalvaldkonna meetmega:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nr 3: vanemaealised on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud, neile on tagatud võrdsed võimalused ning nad on majanduslikult hästi toimetulevad. - Nr 4: Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu. <p>Eesmärkide saavutamisele kaasa aitamiseks on MTÜ Arenduskoda strateegias määratletud meede (meede 4.1), milles on kaasatud mõlemad alaeesmärgid.</p>

<p>Lääne-Virumaa maakonnastrateegia https://www.virol.ee/documents/20173326/36275888/Lääne-Viru+arengustrategie+2023-2035+lõplik+versioon.pdf/b8b8dbec-a101-4806-a9bd-f92dde6dbb06</p>	<p>Strateegilised suunad:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○Rahvastiku jätkusuutlikkus: sündimus, ränne; taastevõime, maakondlik identiteet. ○Looduskeskkond ja kestlik keskkonnakasutus: looduslik mitmekesisus, keskkonnakaitse, keskkonda säästev loodusressursside majandamine (ühisveevärk ja -kanalisatsioon, hoonete energiatarbimine, ringmajandus, kohalike ressursside kasutamine jt), õiglane üleminek kliimaneutraalsusele. ○Taristu ja liikuvus: raudtee, väikesadamad, sõidu-, jalg- ja rattateed, matka- ja terviserajad ning ja nende ühendused võrgustikku. ○Majandus ja ettevõtlus: tasuvad töökohad, töoviljakus ja kõrge lisaväärtus, kasvualdkonnad, konkurentsivõime, ettevõtete hästi toimiv ökosüsteem. ○Haridus ja noorsootöö: nüüdisaegne õpikäsitlus, valikurohked ja kättesaadavad õpivõimalused, kaasav haridus, laste ja noorte heaolu, HEV lapsed, õpetajate ja tugitöötajate järelkasv, haridusasutuste optimaalne võrk ja integreeritud elukestvad õppimisvõimalused; teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas. ○Sotsiaalkaitse, tervisedendus ja turvalisus: elanike toimetulek, tervis ja tervena elatud aeg, ennetustegevus ja riskide maandamine, vajaduspõhised teenused, sidus ühiskond. ○Kultuur, sport ja sisukas vaba aeg: taristu, eneseteostus, kultuuri- ja sporditöötajate järelkasv, kogukondade aktiivsus, kultuuri ja spordi kättesaadavus eri sihtgruppidele. <p>MTÜ Arenduskoda strateegia on kooskõlas kõikide nende eesmärkidega.</p>
<p>Harju maakonna arengustrategia 2040+ https://hol.ee/docs/file/HMAS%202040+.pdf</p>	<p>Strateegilised eesmärgid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harju maakond on rahvusvaheliselt hinnatud uue majanduse ja innovatsiooni keskus, mille suurim väärtus on siinsed inimesed ja kogukonnad. - Harju maakonnas on Läänemere regiooni parim elukeskkond – turvaline, roheline, kestlik ning kaasaegsete töökohtade ja teenustega. - Harju maakonnas on jätkusuutlik ja tasakaalustatud maakasutus, kestlik taristu ning kiired ja keskkonnasäästlikud ühendused nii maakonna siseselt, ülejäänud Eestiga kui ka välisriikidega. <p>MTÜ Arenduskoda strateegia keskendub ettevõtlusele, elukeskkonnale, kogukondadele ja sotsiaalsele sidususele. Välja töötatud toetusmeetmed aitavad saavutada maakonna tasandi eesmärgi. Keskendutakse nendele teemadele, mida ka maakonna strateegia tegevussuundades on LEADER tegevusrühmade ülesandena käsitletud.</p>
<p>Kuusalu valla arengukava https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/4101/0201/7023/Lisa_1.pdf#</p>	<p>Kuusalu valla arengukava eesmärgid, mis seostuvad käesoleva strateegiaga:</p> <p>EESMÄRK 1: Tegus kogukond - vallas on aktiivne, kaasav ja kokkuhoidev kodanikuliikumine.</p> <p>EESMÄRK 2: Turvalisus - vallas on tagatud füüsiline ja sotsiaalne turvalisus.</p> <p>EESMÄRK 3: Hea haridus - vallast saadav haridus avab uksed nii edasiõppimiseks, töötamiseks kui ka maailma avastamiseks.</p> <p>EESMÄRK 4: Mitmekesised töökohad - vallas on olemas kohapealsed töökohad erinevates valdkondades.</p> <p>EESMÄRK 5: Vaba aja veetmise võimalused - vallas on loodud võimalused vaba aja veetmiseks erinevatele sihtgruppidele ja vajadustele.</p> <p>EESMÄRK 6: Pärandkultuuri ja looduse lõimimine - vallas on omavahel seotud nii ajaloo- ja kultuuripärandi kui ka looduse hoidmine ja väärtustamine.</p>
<p>Tapa valla arengukava https://www.tapa.ee/documents/100766/0/Tapa+valla+arengukava+2023-2035+ja+eelarvestrateegia+2023-2026.pdf/caed664fb9d6-4f17-a91d-8defa4273e16</p>	<p>Tapa valla strateegilised eesmärgid 2035 aastani on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kvaliteetne, väärtuslik, turvaline ja kutsuv elukeskkond - Terve ja hoitud elanik - Avatud, tark ja kaasav juhtimine - Konkurentsivõimeline haridus ja elukestev õpe ning mitmekesine ja elamusterohke vabaaja tegevus - Uuenduslik ja mitmekesine ettevõtlus ning atraktiivne külastuskeskkond
<p>Kadrina valla arengukava https://www.kadrina.ee/documents/20509048/21002147/Kadrina+valla+arengukava+2018-2035.pdf/a803b0a9-69c2-4257-9e55-5467a2759813</p>	<p>Kadrina valla eesmärgid:</p> <p>Elanikkonna kasv</p> <p>Kaasaegse õpi- ja töökeskkonna loomine</p> <p>Kaasajastada olemasolevate ringide tegevust tänapäevaste, mitmekesiste vahendite ja kvaliteetse juhendamise</p> <p>Noorte mitmekesiste valikute toetamine</p> <p>Vabaaja sisustamine ja töökasvatus</p> <p>Kaasaegne kultuuritaristu</p> <p>Noorte sisukam kaasamine kultuuritegevusse</p> <p>Koostöö parandamine kolmanda sektori ja ettevõtjatega</p> <p>Kultuuriväärtuste ja ajaloo eksponeerimine</p> <p>Turvalise elukeskkonna säilitamine ning ennetustöö tõhustamine</p> <p>Puhta elu- ja looduskeskkonna tagamine</p>

<p>Haljala valla arengukava https://www.riigiteataja.ee/akti-isa/4221/0202/2011/HVVK_221018_M24_Lisa_HaljalavallaAK_ja_ES.pdf#</p>	<p>Haljala valla üldised eesmärgid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heakorrastatud ja miljööväärtuslik avalik ruum ning jätkusuutlik rohe- ja sinivõrgustik - Sorteeritud jäätmete kogumine ja ressursi taaskasutus - Huviharidus ja huvitegevus pakuvad võimalusi eneseteostuseks elukaare jooksul - Mobiilne noorsootöö ja noorte sisukas vaba aja veetmine - Sotsiaalkaitse süsteem lähtub abivajadusest ja on tõhus - Aktiivne kultuuri- ja spordielu ning suursuundumuste aastaringne läbiviimine - Rahvakultuuri järjepidevus ja tegevuste lai kandepind - Tervislikud eluviisid ja aktiivne kehaline liikumine - Turvaline elukeskkond ja riskide maandamine - Ettevõtlus on mitmekülgne ja valla elukeskkonna arengut soosiv - Hinnatud loodusturismi ja puhkuse sihtkoht - Elujõulised kogukonnad ja tugev side kodukohaga - Kohapeal teenuste kättesaadavus ja funktsionaalsus
<p>Loksa linna arengukava https://www.riigiteataja.ee/akti-isa/4261/0202/2004/Loksa%20linna%20arengukava%202023-2026.pdf#</p>	<p>Loksa linna eesmärgid on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Loksa linna looduskeskonna säästev kasutamine ja arendamine, linna veekogude keskkonnakvaliteedi tagamine, haljas- ja puhkealade heakorrastamine. - Atraktiivse ettevõtluskeskkonna arendamine, ettevõtluse edendamine, koostöö ja infolevi suurendamine, ettevõtluse konkurentsivõime ja innovatsioonisuutlikkuse tõstmine. - Turismi infrastruktuuri arendamine, turismiatraktsiooni leidmine, turismitoodete valiku laiendamine ja kvaliteedi tõstmine, Loksa linna kui turismisihtkoha reklaamimine, turismialase koostöö arendamine. - Eeskujuliku ja kaasaegse jäätmemajanduse arendamine ning puhta linnakeskkonna tagamine. - Ühiskondlikele hoonetele ja avalikele teenustele liigipäasetavuse tagamine ja infrastruktuuri edaspidine arendamine. Loksa ranna-alale puute- ja erivajadustega inimestele ligipääsu võimaluste rajamine. - Võrdsete võimaluste loomine noorsootöös osalemiseks turvalistes ja selleks kohandatud noorsootöö asutustes ning linnas tervikuna. Noorte kaasamine arenguprotsessidesse, nende võimete ja oskuste arendamine ja ettevalmistamine iseseisvaks toimetulekuks. - Loksa linna ühtse spordikorralduse arendamine, liikumisharrastuse ja spordi väärtustamine, sporditaristu arendamine ja tervikliku rekreatsiooniala loomine. - Linnaelanikele jätkuvalt turvalise elukeskkonna tagamine ja parendamine - Kultuurikorralduse arendamine, kultuuritraditsioonide säilitamine ja mitmekesistamine; kvaliteetsete ja mitmekülgsete kultuurisündmuste loomine ja pakkumine; kultuurilise isetegevuse võimaldamine ja kvaliteedi tõstmine; kultuuriasutuste kaasajastamine ja funktsionaalsuse tõstmine; raamatukogu muutmine atraktiivsemaks nii täiskasvanutele kui lastele.

TABEL 18 MTÜ Arenduskoda strateegia seosed teiste strateegiliste dokumentidega.

4.3. Rakendatavad meetmed ehk meetmekirjeldused

Tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023-2027 üldesmärgist ja erieesmärkidest, Euroopa Sotsiaalfond+, ühisstrateegia kavast, teostatud uuringutest, strateegia protsessi raames toimunud kaasamisüritustest, strateegia tööühmade seminaridest ning eelneva perioodi kogemusest keskendub käesolev strateegia neljale peamisele eesmärgile,

milleks on ettevõtluse arendamine, aktiivne ja hooliv kogukond, sotsiaalvaldkond ning koostöö arendamine. Läbiva teemana kõikides eesmärkides on kestlik lähenemine, mis on MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnale suureks väljakutseks. Kokku on kavandatud viis meetet, mis toetavad LEADER-lähenemise põhiprintsiipe. Meetmed vastavalt eesmärkidele on alljärgnevad:

EESMÄRK	MEEDE
Eesmärk 1 Ettevõtlus	Meede 1.1. Mikro- ja väikeettevõtete arendamine
Eesmärk 2 Kogukonnad	Meede 2.1. Kogukonna investeringute toetamine
	Meede 2.2. Aktiivne ja tegus kogukond
Eesmärk 3 Koostöö	Meede 3.1. MTÜ Arenduskoda koostöö ja jätkusuutlikkus
Eesmärk 4 Sotsiaalvaldkond	Meede 4.1. Sotsiaalne kaasatus kogukondades

TABEL 19 Strateegiaperioodi meetmete prioriteetidid

Strateegiaperioodil 2023–2027 on LEADER-eelarvest kavandatud toetada 215 ja sotsiaalfondist 59 projekti. Strateegia rakenduskava ja meetmelehed koostatakse eraldi dokumentidena.

Rakendatavate meetmete eesmärgid, tulemused ning ka hindamiskriteeriumid on otseselt seoses Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavaga 2023–2027 ning seal toodud üldesmärgiga parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda. Üldesmärgi püüame saavutada hulga erieesmärkide kaudu, sealhulgas ÜPP-strateegiakava erieesmärgi nr 8 kaudu:

- panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse;
- olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades;
- edendada säästvat arengut;
- edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut;
- panustada elurikkuse kaitsesse,

edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke;

- parandada EL põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist).

Lisaks on läbi Ühisstrateegia (Euroopa Sotsiaalfond+) kaasamise eesmärgid ja tulemused läbi meetme 4.1. Sotsiaalne kaasatus kogukondades.

Strateegiaga eelistatakse taotlusi, mis panustavad LEADER prioriteetidesse:

- Ettevõtluse arendamine/tegevuse mitmekesistamine, eelistatult uute tasuvate töökohtade ja/või lahenduste kaudu, mis aitavad ettevõtetel saavutada nõu arenguhüpet või jõuda ettevõtte arengus järgmisesse etappi. Lisaks ka ettevõtete võrgustikutegevuste ja koostöö arendamine.
- Teenuste kättesaadavuse parandamine, sh kogukonnale suunatud teenuste arendamise kaudu.
- Kohalike kogukondade, elanike ning

kogukonna liidrite võimestamine, koostöö elavdamine ja tegevuspiirkonna kogukonnavõrgustiku loomine.

- Läbivalt kõikide tegevuste juures keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste väljatöötamise ja rakendamise jälgimine, taotluste vastav hindamine (läbi konkreetsete hindamiskriteeriumite) ja säästva arengu strateegia koostamine Lahemaa rahvusparki mõjupiirkonnas.

- Maaelu positiivse kuvandi säilitamine ja propageerimine, sh arukate külade edendamine. Kogukondade võrgustiku loomine tegevuspiirkonda.

Eelistusena jookseb läbiva teemana kohalike ressursside hoidmine ja väärtustamine, kus hoidmise all on mõeldud piirkonna eripärast tulenevate kohalike materaalsete kui ka mittemateraalsete ressursside kaitsmist, kindlustades sellega elamisväärsust elukeskkonda ja mitmekesist ettevõtlust tegevuspiirkonnas, ning väärtustamise all on mõeldud kohalikul ressursil ja ka unustatud vanal põhinevate uudsete ja uute toodete ning teenuste arendamist.

MEEDE 1.1 Mikro- ja väikeettevõtete arendamine

Meetme eesmärk:

Meetme üldiseks eesmärgiks on tegevusrühma piirkonna ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna arendamine. Piirkonnas tegutsevate ettevõtjate elujõulisuse ja kestlikkuse kasv läbi peamiselt kohalikul ressursil põhinevate toodete ja teenuste arendamise ning olemasolevate ressursside säästliku kasutamise. Meetme rakendamine aitab kaasa piirkonna ettevõtluse

mahajäämuse pidurdamisele, töökohtade säilimisele/loomisele, majanduskeskkonna paindlikumaks muutmisele läbi kestlikkuse põhimõtete.

Toetatavad tegevused:

- teenuste/toodete valiku laiendamine;
- toodete/teenuste lisandväärtust andvate tegevuste väljaarendamine;
- hooajalisust vähendavate meetmete

toetamine;

- teadmispõhise ettevõtluse arendamise toetamine;
- uute nii majanduslikult, sotsiaalselt kui ka keskkonnanalaselst kestlike tehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtu toetamine;

- turundus- ja teavitustegevuste arendamise toetamine (turundus- ja reklaami-alased tegevused, turunduskanalite väljaarendamine, messidel osalemine jms.);

- tööalased koolitustegevused (koolitused, seminarid, õppepäevad, töötoad), mis on suunatud tegevusrühma piirkonnas tegutsevate inimeste tööalaste teadmiste ja oskuste tõusule, suurendamiseks töötajate konkurentsivõime kasvu;

- mentorite ja ekspertide kaasamine ettevõtete kestlikkuse suurendamiseks (protsesside arendamine, tootearendus,

turundus jms);

- ja muud vajalikud tegevused, mis aitavad kaasa piirkonna ettevõtete mitmekesistumisele ning kestlikkusele.

Meetme sihtgrupp:

Tegutsevad mikro- ja väikeettevõtjad

Tegevusgrupi nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale:

Taotleja peab tegutsema MTÜ Arenduskoda piirkonnas. Taotlejal tohib taotlemise hetkel olla pooleli 1 investeringuprojekt. Taotleja põhitegevustulu ei ületa 2 000 000 eurot aastas.

Toetuse maksimaalne suurus ja määr strateegia meetme rakendamise korral:

Toetusmäär kuni 50%. Väikelaeva, maastiku- ja mootorsõiduki, välja arvatud liikurmasina soetamiseks VKE-le kuni 30% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Ettevalmistava töö tegevuse

kohta ei või projektitoetust anda rohkem kui 10% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Projektide rahastamisel on minimaalne toetussumma 3000 eurot ja maksimaalne toetussumma 50 000 eurot. Taotleja tohib taotlusvoorus esitada meetmesse ühe taotluse.

Tulemus- ja väljundnäitajad:

Väljundnäitajad:

- Toetust saanud projektide arv – 60
  - Loodud uute töökohtade arv – 20
  - Säilitatud töökohtade arv – 40
  - Uute toodete/teenuste arv – 40
  - Toetust saanud ettevõtete arv – 40
  - Toetatud turundusprojektide arv – 7
  - Keskkonnanahoidlike projektide arv – 40
- Tulemusnäitajad:

Ettevõtete müügitulu kasv – 2 aastat peale investeringu tegemist (kasvu %).

MEEDE 2.1 Kogukonna investeringute toetamine

Meetme eesmärk:

Maapiirkonna elukvaliteedi suurendamine läbi kogukondade omaalgatusliku tegevuse kogukonnale endale vajalike teenuste arendamisel ja kultuuripärandi säilitamisel. Meetme rakendamine aitab kaasa maapiirkonna identiteedi säilimisele ja tugevdamisele, elukvaliteedi mahajäämuse ja rahvaarvu vähenemise pidurdumisele. Meetme rakendamine aitab arendada kogukonnale vajalikku taristut, hooneid ning leida lahendusi erinevate objektide/teenuste (nii avalikud kui elukondlikud teenused) kättesaadavuse. Oluline siinkohal on järgida majandusliku, sotsiaalse kui ka keskkonnanalase kestlikkuse parandamist kogukonna teenuste arendamisel (tegevusvõimekuse tõstmine, olemasolevate kogukonnanahoonete energiasäästumeetmete rakendamine jms).

Toetatavad tegevused:

- kogukonnale vajalike teenuste käivitamine ja arendamine läbi investeringute tegemise (sh kogukonnateenuste arendamine);

- külamajade, seltsimajade ja muude kogukonna hoonete puhul kogukonnateenuste mitmekesistamine;

- isetoimivate kogukondade ja nende teenuste arendamine (kriisikindluse suurendamine, püsikulude vähendamiseks tehtavad tegevused jms);

- jagamisteenuste ja ringmajanduslike tegevuste arendamine kogukondades ja kogukondade vahel;

- kogukondliku lastehoiuteenuse toetamine;

- eakate päevahoiu teenuse toetamine;

- laste ja noorte vaba aja tegevustega seonduvate investeringute toetamine;

- liikumisradade korrashoiu ja korras-

hoiaks vajalike seadmete soetamise toetamine;

- spordi- ja mänguväljakute rajamise ja korrastamise toetamine;

- pärandkultuuri või muude ajalooliste objektide korrastamine, mis on kogukonnale olulised;

- info- ja teavitustegevuste arendamine kogukondades (erinevate info- ja turunduskanalite arendamine, näiteks teadete tahvlid, tarkvaralahendused, kodulehed vms).

Meetme sihtgrupp:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutus (SA);

- äriühingud (juhul, kui tegemist on kogukonnateenuse projektiga);

- kohalikud omavalitsused.

Tegevusgrupi nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale:

Taotleja peab tegutsema MTÜ Arendus-

koda piirkonnas. Taotlejal tohib taotlemise hetkel olla pooleli üks investeringuprojekt.

Toetuse maksimaalne suurus ja määr strateegia meetme rakendamise korral:

Üldiselt on toetusmäär kuni 80% (MTÜ, SA, KOV), äriühingutel (kogukonnateenuste arendamisel) 60%. Väikelaeva, maastiku- ja mootorsõiduki, välja arvatud liikurmasina soetamiseks VKE-le, mittetulundusühingule või sihtasutusele kuni 30% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Ettevalmistava töö tegevuse kohta ei või projektitoetust anda rohkem kui 10% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Projektide rahastamisel on minimaalne toetussumma 3000 eurot ja maksimaalne toetussumma 30 000 eurot ühe projekti kohta taotlusvoorus. Taotleja tohib voorus esitada meetmesse ühe taotluse.

Tulemus- ja väljundnäitajad:

Väljundnäitajad:

- Toetust saanud projektide arv – 40
- Parendatud objektide arv – 20
- Laste ja noortega seotud projektide arv – 10
- Eakatega seotud projektide arv – 5
- Krisisikindluse loomisega seotud projektide arv – 5
- Keskkonnahoidlike projektide arv – 40
- Korrastatud pärandkultuuri või aja-

loo objektide arv – 5

Tulemusnäitajad:

- Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programmiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7351), Kadrina vald (4838), Haljala vald (1645), Kuusalu vald (6240), Loksa linn (2615).
- Elanike rahulolu (% vastanustest) - 95% (viimase maksetaotlusega küsida ka rahulolu kohta).

MEEDE 2.2 Aktiivne ja tegus kogukond

Meetme eesmärk:

Meetme üldiseks eesmärgiks on omaalgatuse, aktiivsuse, sotsiaalsete suhete, koostöö ja kestlikkuse tugevdamine maa- ja linnapiirkonnas. Oluline on elanikkonna aktiveerimine, maaelu mitmekesistamine, lahenduste, sh uudsete lähenemiste loomine, erinevate sihtrühmade juurde jõudmine, nende kaasamine ning erinevate põlvkondade oskuste ja teadmiste omavaheline sidumine ning edasiandmine. Eesmärgiks on igakülgset soodustada omaalgatuslikke ühistegemisi piirkonna arendamise eesmärgil, millega luuakse lisandväärtust.

Toetatavad tegevused:

- kogukondade teadlikkuse suurendamine (seminarid, kursused, koolitus- ja infopäevad (näiteks projektikoostamise koolitused, keeleõpe vms) ekspertide kaasamine, kogemuste vahetamine, üksteiselt õppimine ja edulugude jagamine, õppe- ja võistlused, festivalid, õpitoad jms);
- traditsioonide säilitamine ja uute loomine läbi tegevuste arendamise;
- kogukondade sisese ja ülese koostöö arendamine;
- keskkonnahoidlike tegevuste toetamine ja teadlikkuse tõstmine;

- liikumisharrastuste ja tervisespordi ürituste toetamine;

- vaba aja sisustamise (spordi-, laste- ja noortelaagrid) toetamine või lisandväärtusi loovate laste- ja noortelaagrite korraldamise toetamine, sh ka vaba aja-, spordilaa- ger jne);

- noorte kaasamise ja omaalgatuslike tegevuste arendamine (näiteks mentorite abil);

- erinevate põlvkondade vahelist sidusust soodustavate tegevuste arendamine;

- erinevate sihtrühmade (lapsed/noored, puuetega inimesed, eakad, muukeel- sed) kaasamine kogukondlike tegevuste arendamisse;

- noortekeskuste tegevustele lisandväärtuste andmise toetamine (ei ole mõeldud igapäevategevusi, mida rahastatakse muudest eelarvetest);

- muude omaalgatuslike tegevuste toetamine.

Meetme sihtgrupp:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);

- kohalikud omavalitsused.

Tegevusgrupi nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale:

Taotleja peab tegutsema MTÜ Arenduskoda piirkonnas.

Toetuse maksimaalne suurus ja määr strateegia meetme rakendamise korral:

Toetusmäär kuni 85%. Projektide rahastamisel on minimaalne toetussumma 2000 eurot ja maksimaalne toetussumma 10 000 eurot ühe projekti kohta ühes taotlusvoorus. Aastane toetussumma taotleja kohta ei ületa 20 000 eurot.

Tulemus- ja väljundnäitajad:

Väljundnäitajad:

- Toetust saanud projektide arv – 40
- Paranenud võimekusega kogukondade arv – 15
- Koolituste arv – 15
- Korraldatud ürituste/õppereiside arv – 60
- Toimunud liikumisharrastuse projektide arv – 10
- Laste ja noorte projektide arv – 15
- Eakate projektide arv – 5
- Keskkonnateadlikkust suurendavate projektide arv – 40

Tulemusnäitajad:

- Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programmiperioodi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7351), Kadrina vald (4838), Haljala vald (1645), Kuusalu vald (6240), Loksa linn (2615).

MEEDE 3.1 MTÜ Arenduskoda koostöö ja jätkusuutlikkus

Meetme eesmärk:

Meetme üldiseks eesmärgiks on MTÜ Arenduskoda koostöö arendamine nii Eesti sisese kui rahvusvahelisel tasemel läbi MTÜ koostööpiirkonna sisemise koostöö ja enda liikmete arendamise. Seeläbi on tagatud tegevusrühma kestlikkus. MTÜ Arenduskoda on piirkonna arendusorganisatsioon, kus võrgustikegevuse edasi arendamine (olemasolevad võrgustikud) ja osaliste motiveerimine

läbi atraktiivsete ja vajalike tegevuste, on pikas plaanis võtmetähtsusega. Meetme raames toetatakse juba toimivate siseriiklike ja rahvusvaheliste võrgustike edasiarendamist ning uute võrgustike loomist ja arendamist. Uue võrgustikuna näeb tegevusrühm kogukonna võrgustiku loomist. Seega oleme võtnud uueks suunaks kodanikuühiskonna edendamise ja seal fookuse seadmine kogukondadele ning nende liidritele soodsa arengukesk-

konna loomisele. Olemasolevate võrgustike arendamise juures peab tegevusrühm oluliseks minekut esmaste koostööteemade juurest juba järgmisele konkreetsele/spetsiifilisemale tasemele.

Toetatavad tegevused:

- Europarc strateegiate uuendamine ja elluviimine Lahemaa Rahvusparkis ja tema mõjupiirkonnas.

- Kogemuste saamine – õppereisid, koolitused, seminarid, konverentsid, töötoad jms.

- Piirkonna turundusalased tegevused (näit. Europarc aladele Europarc Travel Guide).

- Erinevate teavituskanalite kaasamine (televisioon, blogid, Youtube-i kanal jms).

- Rahvusvahelise võrgustiku arendamine ja laiendamine.

- Noorte ettevõtlikkuse arendamine.

- Noorte sündmuste – laadad, messid, üritused jm – korraldamine.

- Piirkondades noorteorganisatsioonide kaasamine.

- Mentorteenuste väljatöötamine noortele.

- Uuenduslike lahenduste väljatöötamine ja arendamine (näit simulatsioonimängud, videode tegemine).

- Praktikavahetus, talgud.

- Kohaliku, tervisliku ja keskkonnateadliku toidu tarbimise edendamine läbi teavitustegevuste (tarbija ja toitlustajate teadlikkuse kasvatamine kohalikust toorainest, toodetest, tervislikust toitumisest ja toitumise suundumustest, seminarid, praktikumid, töötoad ja meediatöö);

- Kooli, lasteaia ning hooldekodude kokkade ja nende toitlustusasutuste pidajate (omavalitsuste) teadlikkuse tõstmine

piirkonna kohalikust toidust, mahetoitlustuse käivitamisest, menüüde mitmekesistamine, toimivate praktikate tutvustamine;

- Töö laste ja noorte suunal, näiteks koolide ja lasteaedade juures toiduprojektide käivitamine, sh kooli- või kogukonnaaiad;

- Põhja-Eesti kohaliku toidu märgisekandjate võrgustiku hoidmine ja arendamine (märgisekandjate ringi laiendamine, OTTide senisest enam kaasamine, ühised seminarid ja õppereisid, ühine turundustegevus, piirkonna toidusündmuste korraldamine näiteks nagu Avatud triiphoonete ja aegade päev ning Lahemaa restoranide nädal koos sõpradega).

- Kogukondade tegevusvõimekuse tõstmine (eeltöö on kaardistamine, et saada teada erinevate kogukondade arengutasemed ja mõistmised).

- Kogukonnaliidrite koolitusprogrammi koostamine ja osaliste motiveerimine.

- Kogukonnaliidrite koolitusprogrammi läbiviimine ja muude teadmiste tõusu toetavate tegevuste tegemine (õppereisid, head praktikad, töötoad, seminarid, konverentsid jms).

- Arukate külade strateegiate koostamine koos hilisemate esitlustega plaanidest (mentorite/ekspertide kaasamine arenguprotsesside kavandamisel jms). Meetod, mida rakendatakse on „one page“ kompaktsed arengukavad.

- Kogukonna algatusi ning omaalgatuslike tegevuste toetamist võimaldavate programmide, fondide ja muude võimaluste tutvustamine.

- Kogukondade tegevusvõimekuse heade näidete koostamine, esitlemine ja

levitamine.

Meetme sihtgrupp:

MTÜ Arenduskoda

Tegevusgrupi nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale:

Nõudeid ei ole.

Toetuse maksimaalne suurus ja määr strateegia meetme rakendamise korral:

Toetusmäär kuni 90%, piiriülese koostöötegevuse algatamise ettevalmistamiseks on toetusmäär kuni 100%. Projektide rahastamisel on minimaalne toetussumma 10 000 eurot ja maksimaalne toetussumma 100 000 eurot aastas. Mitmeaastaste projektide korral jagatakse toetussumma aastate vahel.

Tulemus- ja väljundnäitajad:

Väljundnäitajad:

- Toetust saanud koostööprojektide arv – 13

- Pikendatud kohaliku toidu märgise saanud ettevõtete arv – 80

- Uute kohaliku toidu märgise saanud ettevõtete arv – 20

- Koostatud Lahemaa piirkonna strateegia – 1

- Koostatud arukate külade strateegiate arv – 20

- Kogukonnaliidrite arenguprogrammis osalenute arv – 20

Tulemusnäitajad:

- Maaelanike arv, kes saavad kasu täiustatud teenustest (KOV põhiselt), iga KOV läheb programperioidi jooksul arvesse 1 kord – Tapa vald (7351), Kadrina vald (4838), Haljala vald (1645), Kuusalu vald (6240), Loksa linn (2615).

- Osalejate rahulolu (% vastanutest, tagasiside küsimine peale tegevusi/üritusi) – 95%.

MEEDE 4.1. Sotsiaalne kaasatus kogukondades

Meetme eesmärk:

Meetme üldiseks eesmärgiks on inimväärlikuse tagamine, sh vaesuse vähendamine ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonnas. Erilist tähelepanu vääriwad juba olemasolevad teenused ja neile lisandväärtuse loomine.

Toetatavad tegevused:

Tegevused on jagatud kolmes suunas:

1. Kogukondlike lahenduste toetamine eakate ja erivajadustega inimeste suunal:

- Valdonna uuringute, kaardistuste läbiviimine, et paremini kaasata käesoleva meetme sihtrühmi.

- Kogukonna liidrite koolitused, õppereisid (valdkonna võrgustiku arendamine, näiteks kogukonna teenuste arendamine).

- Kogukondlikud ühistegevused, mis on suunatud eakate ja kõrvale jäänud inimeste aktiveerimiseks (üritused, ekskursioonid, õpitoad, huvitegevus, koolitused/infopäevad jms erinevatel teemadel, sh elanikkonnakaitse teemad).

- Piirkonna eakate ja erivajadustega inimeste oskuste, teadmiste, annete jms välja toomine/esitlemine (näitused, raamatud/trükised jne).

- Aktiivset vananemist soodustavate tegevuste arendamine (liikumise, ligipääsetavuse, digipädevuse, kognitiivsete võimete arendamise jms tegevuste arendamine).

- Põlvkondadevahelise suhtluse elavdamise projektid (kogukonnaliikmelt kogukonnaliikmele tegevused).

- Erivajadustega inimeste motiveerimine ja kaasamine igapäevastesse tegevustesse kogukonnas.

2. Sotsiaalse ettevõtluse edendamine:

- Info- ja teavitustegevuste arendamine kogukondades (erinevate info- ja turunduskanalite arendamine, näiteks teadete tahvlid, tarkvaralahendused, kodulehed vms);

- Arendustegevused sotsiaalsest ettevõtlusest teadlikkuse suurendamiseks (koolitused, mentorite/ekspertide kaasamine jms);

- Sotsiaalse ettevõtluse heade näidete avamine ja tutvustamine sihtrühmadele (kestlikkus).

3. Omaste hooldajate koormuse leevendamine:

- Uuringute, kaardistuste läbiviimine, et paremini kaasata käesoleva meetme sihtrühmi.

- Personaalsete koolituste korralda-

mine (abistaja koolitused, füsioteraapia, psühholoogia jm teemadel).

- Kogemusnõustamise võimaldamine.

Meetme sihtgrupp:

MTÜ Arenduskoda

Sihtrühmaks (lõppkasusaajaks) on kohaliku tegevusrühma piirkonna inimesed alates vanusest 16. eluaastast.

Tegevusgrupi nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale:

Nõudeid ei ole.

Toetuse maksimaalne suurus ja määr strateegia meetme rakendamise korral:

Toetuse määr on 100%.

Tulemus- ja väljundnäitajad:

Väljundnäitajad:

- Toetatud projektide arv

- Kaasatud eakate arv

- Kaasatud erivajadustega inimeste arv

- Osalejad maapiirkondadest.

- Piirkonna või kohaliku tasandi toetatavate asutuste või avalike teenuste arv

- Toetatavate ettevõtjate arv, sh ühistud ja sotsiaalsete ettevõtete arv.

Tulemusnäitajad:

- Piirkonna kaasatus, kaasatus kõiki-dest omavalitsustest – 5 KOV-i.

- Eakate ja erivajadusega inimeste kaasamisel rahulolu määr (%) – 95%, tagasiside küsimine iga projekti lõppedes taotlejalt.

5. STRATEEGIA JUHTIMISE JA SEIRE KORRALDUS

5.1. Protsessi kirjeldus koos kaasamisprotsessiga

MTÜ Arenduskoda strateegiaperioodi 2023–2027 algus jääb 2022. aasta märtsikuisse, kus üldkoosolekul algatati uue perioodi strateegia koostamine. Järgmises tabelis on strateegiaprotsessi kirjeldus koos erinevate läbiviidud tegevustega:

Ajavahemik	Tegevus	Tegevuskava täitmine
Aprill 2022 – mai 2022	1. MTÜ Arenduskoda koostööpiirkonna sotsiaalmajanduslik kirjeldus/analüüs, milles keskenduti trendidele ja järeldustele, mis on aluseks strateegia koostamisele. Meetodid, kuidas tulemuseni jõuti olid statistiline analüüs, olemasolevate andmete uuendamine ja võrdlemine. Võimalike uuringute tellimine.	MTÜ Arenduskoda tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslik kirjeldus/analüüs on olemas strateegias kavandis. Tegevus on ellu viidud. Eraldi uuringute vajadust siin ei olnud.
Mai 2022 - juuni 2022	2. Kohaliku tegevuspiirkonna vajadused ja võimalused. SWOT-analüüsi koostamine (Olemasolevate dokumentides toodud SWOT-de analüüs, ajurünnakud töögruppides strateegia seminaride raames). Tegevuspiirkonda käsitlevad küsitlused, sidusrühmadega konsultatsioonid.	Kohaliku tegevuspiirkonna SWOT-analüüs on toodud strateegias. Küsitlus on läbiviidud, tulemus koostatud. Konsultatsioonid käisid pidevalt erinevate ürituste, kohtumiste raames.
Juuni 2022 – jaanuar 2023	3. MTÜ Arenduskoda 2014–2023 strateegia hindamine. Kohaliku tegevusgrupi enda hinnang koos analüüsiga selle kohta, millised meetmed andsid paremaid tulemusi ning hinnang sellele, millised meetmete eesmärgid ei ole saavutatud ja selle põhjused. Olemasolevate dokumentide, materjalide analüüs. Parimate praktikate ja projektide ülevaade. Üheks eesmärgiks on ka teavitada senisest tegevusest.	Eelmise perioodi strateegia hindamisel sai materjali kogutud, dokumente analüüsitud, kokkuvõtte on esitatud strateegias. Parimate projektide näited oleme esitanud koos seirenäitajatega ministeeriumile.
Aprill 2022 – oktoober 2022	4. Strateegia koostamise protsessi läbiviimine. Eesmärkide kirjeldus, strateegia integreeritud ja uendusliku olemuse kirjeldus ning eesmärkide hierarhia, sealhulgas väljundnäitajate ja tulemusnäitajate selged ja mõõdetavad sihttasemed. Sidusus kõikide asjaomaste fondide ja muude valdkondlike arengukavadega. Muude fondide kaasamine strateegias (võimalusel eraldi sisendi saamine asjaomastelt KOV-de sotsiaaltöötajatelt; keskkonna- ja kliimasõbralikkuse eestkõnelejad piirkonnas, Arukate Külade idee rakendamine). Esialgse strateegiamaterjali koondi koostamine. Siin ka strateegia töörühmade koosolekud, strateegia seminarid.	Loodi järgmised töörühmad: kogukonnad, ettevõtlus, keskkond, koostööprojektid ja sotsiaalvaldkond. Läbi viidi 20 strateegiaseminarit. Valdkondlikud ja asjaomased arengukavadega seos on toodud välja strateegias.
Oktoober 2022 – märts 2023	5. Tegevuskava/rakenduskava koostamine, milles näidatakse, kuidas eesmärgid meetmetena ellu viiakse. Juhtimise ja seire korralduse kirjeldus, milles näidatakse strateegiat rakendava kohaliku tegevusgrupi suutlikkust ja konkreetse hindamise korra kirjeldust sh ka strateegia uuendamise kord. Strateegia rahastamiskava koostamine. Võrgustumise ning koostöö põhimõtete määratlemine. Strateegia avalikustamine.	On olemas üldised suunised, kuidas tegevuskava/rakenduskava tegema hakata ja mis põhimõttel, kuna puuduvad ministeeriumi poolt ka konkreetset sisendid, nagu määrus.
Aprill 2022 – märts 2023	6. Kaasamise protsessi teostamine. Küsitluse läbiviimine, info jagamine läbi kodulehe, LEADER lehe, läbi kohalike lehtede, info jagamine ja saamine kohalike seltside, erinevate valdkondlike MTÜ-de ja ettevõtete esindajatelt, kaasamiskoosolekute toimumine piirkondades, sh võrgustike kaasamine. MTÜ Arenduskoda koostööprojektide ideekorje. Kohalike kogukondade ja noorte tulevikuliidrite võimestamine.	Kaasamine on olnud kogu strateegiaprotsessi olulisim osa. Strateegia koostamise kohta on olemas info kodulehel. Strateegia eelnõu avalikustamine ka valdade kohalike lehtede kaudu. Kaasamiskoosolekud toimusid 2023 jaanuaris/veebuaris. MTÜ Arenduskoda koostööprojektide teemal toimus jaanuaris 2023 koostööprojektide konverents, mille raames toimusid ka tegevused töötubades – ideede, projektide kohta uuel perioodil. Kõigil strateegiaprotsessi tegevuste läbiviimistel oleme kaasanud uusi ja noori tegijaid.

TABEL 20 MTÜ Arenduskoda strateegiaprotsessi kirjeldus

Suuremad üritused ja tegevused, mis strateegia koostamise teemal on läbi viidud:

o Strateegia koostamise alustamise avaüritus – Tegevuspiirkonna elanike, ühenduste, asutuste, ettevõtete jne teavitamine uue strateegia koostamise protsessist alustamisest. Strateegia koostamise avaüritus toimus 12. mail 2022.

o Ideekorje piirkondades - Anda piirkondades tagasisidet eelmise strateegiaperioodi kohta ning saada ideid ja etpanekuid uueks strateegiaperioodiks. Kaasamisüritused kohtadel toimusid pärast strateegiatöörühmade töötulemuste vormistamist. Arutelud piirkondades toimusid Kadrinas, Kolgakülas, Kuusalus, Loksal Tapal ja Võsul. Aruteludel osales kokku ca 100 inimest.

o Strateegia töögrupi koosolekud - teemad, millega tegeleti olid strateegia koostamise alustamine, protsessi kinnitamine ning piirkondades oluliste

sihtgruppide kaardistamine; piirkondade tagasiside, eelmise perioodi strateegia järeldused, oluliste partnerite kaardistamine; meetmeprotsessi kavandamine, strateegia seire, rakenduskava, hindamisprotsesside kavandamine. Toimus neli strateegia töögrupi koosolekut. Protsessi jooksul muutsime suunda ja ühe töörühma asemel oli viis erinevat valdkondlikku töörühma (fookuse paremaks seadmiseks) ning kokku toimus 20 (iga töörühm sai kokku neli korda) strateegia töörühma koosolekut. Moodustati Arenduskoja koostööprojektide töörühm, kogukondade arendamise töörühm, keskkonna töörühm, ettevõtluse töörühm ja sotsiaalvaldkonna töörühm. Igasse töörühma oli kaasatud vähemalt üks juhatuse liige. Kokku oli töörühmades 60 inimest.

o Strateegiaseminarid – seminaridel viidi läbi piirkonna SWOT-analüüs, seati üldised eesmärgid ja ala-eesmärgid; toimus tegevuspiirkonna eesmärkide fokuseeri-

mine ja tegevuskavade koostamine nende elluviimiseks; erinevate teiste programmide või teemade kaasamine strateegias (valikus Sotsiaalfond, rohemajandus, ringmajandus jms); toetusmeetmete kavandamine. Läbi viidi ka MTÜ Arenduskoda uuring uue perioodi 2023–2027 kitsaskohtade kohta.

o Meetmeseminarid – konkreetsete meetme-eesmärkide määratlemine kogukondade arengut puudutavates meetmetes; konkreetsete eesmärkide määratlemine ettevõtlust ja majanduse arengut puudutavates meetmetes; konkreetsete meetme-eesmärkide määratlemine piirkonna koostööd puudutavates meetmetes.

o Koolitused – tegevusrühma meeskonnatöö koolitus; tegevusrühma sisehindamise koolitus; tegevusrühma mälu treeningu koolitus.

o Koostööprojektide konverents – Viidi läbi MTÜ Arenduskoda koostööprojektide konverents koos töötubadega. Tulemuseks koostööprojektide tulemused ja järeldused. Töötoad erinevate koostööprojektide jätkutegevuste tegemiseks või uute projektide algatamiseks. Rahvusvaheline koostööprojektide konverents toimus 19.–20. jaanuarini 2023. Konverentsil oli 52 osalejat.

o MTÜ Arenduskoda kodulehe uuendamine/kaasajastamine – eesmärgiks oli teha uus tegevusrühma koduleht, kust taotlejad ja huvilised saavad kõige uuema ning kasutajasõbraliku teabe. Uus koduleht tehti WORDPRESSI platvormil ja on ka kasutusel.

o Strateegiatrükis – Strateegiatrükise välja andmine eesti ja inglise keelsena. Ilmub pärast strateegia lõplikku valmimist mais 2023.

5.2. Tegevusgrupi valmisolek strateegiat rakendada, suutlikkuse kirjeldus

MTÜ Arenduskoda põhieesmärgiks on kohaliku initsiatiivi ning kohaliku elu arengu toetamine, tegevusrühma integreeritud strateegia koostamine, eluviimine ja täiustamine, tuginedes kolme sektori partnerlusele. Arendades tegevusrühma (Tapa, Kadrina, Haljala ja Kuusalu vald ning Loxsa linn) kui tervikut, lähtutakse piirkonna ja sihtrühmade vajadustest ning arvestatakse piirkonna iseärasusi. Samuti on eesmärk parendada elukeskkonda ning tõsta piirkonna atraktiivsust elanikele, ettevõtetele ja ka külalistele, tuginedes peamiselt erinevate sektorite partnerlusele.

MTÜ Arenduskoda ajalugu on peaaegu 30-aastane. 1994. aasta novembris asutasid Riigi Tööturuamet ja Tapa linn koostööna ME Rehabilitaerimiskeskus, mis võimaldas piirkonna elanikel täiendada oma keelteoskust, õppida arvutit ja osaleda mitmesugustel loengutel. Asutus reorganiseeriti 1997. aasta augustis ja kannab sellest ajast nime MTÜ Arenduskoda. MTÜ Arenduskoja moodustasid siis kuus omavalitsust (Tapa ja Tamsalu linn, Saksi, Tamsalu, Kadrina ja Lehtse vald) 1. augustil 1997. aastal ning hakati tegema koostööd Tapa Linnavalitsuse ja mitmete teiste organisatsioonidega, et edendada piirkonna hariduselu ja aidata kaasa jätkuvale majandusarengule nii Tapal kui ümbritsevas piirkonnas. Aastatel 2001–2005 ei kuulunud Kadrina vald MTÜ liikmete hulka. 12. juunil 2006. aastal reorganiseeriti MTÜ Arenduskoda LEADER programmi nõuetele vastavaks kohalikuks tegevusrühmaks. MTÜ Arenduskoja LEADER tegevusrühma moodustasid Kadrina, Tapa ja Vihula vald Lääne-Viru maakonnast, Kuusalu vald ja Loxsa linn Harju maakonnast ning Ambla vald Järva maakonnast. 2014. aastal lahkus Ambla vald MTÜ Arenduskoja liikmete hulgast ja liitus MTÜ Järva Arengupartnerid (JAP), kuna see võimaldas JAPil edasi tegutseda LEADER tegevusrühmana. Seisuga 31. detsember 2022.a oli Arenduskojal liikmeid 57 (5 omavalitsust, 29 kolmanda sektori esindajat, 23 äriühingut).

MTÜ Arenduskoda tegevusrühma kõrgemaiks otsustusorganiks on liikmete üldkoosolek, milles iga liiget esindab volitatud esindaja.

Üldkoosoleku pädevusse kuulub:

- põhikirja kinnitamine ja muutmine;
- eesmärgi muutmine;
- juhatuse liikmete arvu määramine;
- juhatuse liikmete määramine ja tagasikutsumine;
- juhatuse või muu organi liikmega tehingute tegemise või tema vastu nõude esitamise otsustamine ja selles tehingus või nõudes ühingu esindaja määramine;

Aasta (31.12 seis)	Liikmed			Kokku
	Kolmas sektor	Äri sektor	Avalik sektor	
2022	29	23	5	57
2021	29	23	5	57
2020	33	25	5	63
2019	35	27	5	67
2018	36	24	5	65
2017	36	22	5	63
2016	36	21	5	62
2015	30	22	5	57
2014	32	23	5	60

TABEL 21 MTÜ Arenduskoda liikmete dünaamika

- ühingu kuuluvate kinnisasjade ja registrisse kantavate vallasasjade võõrandamise ja asjaõigustega koormamise otsustamine ja tingimuste määramine nimetatud tehinguteks;
- liikmemaksu ja sisseastumismaksu kinnitamine;
- revisjonikomisjoni vajaduse määramine ja revisjonikomisjoni liikmete kinnitamine tegevuskava ja strateegia ning selle muudatuste kinnitamine;
- muude küsimuste otsustamine, mida ei ole seaduse või põhikirjaga antud teiste organite pädevusse.

MTÜ Arenduskoda juhatus juhib ja esindab tegevusrühma. Juhatus koosneb proportsionaalselt kohalike omavalitsuste, mittetulundusühingute ehk kolmanda sektori ja ettevõtjate esindajatest. Juhatus arendab ja tagab Arenduskoja tegevuse jätkusuutlikkuse.

Juhatusse kuulub:

- juhatuse esimehe ja aseesimehe valimine;
- tegevuse vormide ja meetodite kindlaks määramine;
- sisseastumis- ja liikmemaksude tasumise korra määramine;
- ühingu liikmete arvestuse pidamine ja liikmemaksude arvestuse pidamine;
- uute liikmete vastuvõtmine ja liikmete väljaarvamine;
- ühingu tegevuskava, strateegia koostamine;

- aastaaruande ja bilansi läbivaatamine ja esitamine üldkoosolekule kinnitamiseks;
- eelarveprojekti läbivaatamine ning esitamine üldkoosolekule kinnitamiseks;
- põhivara soetamise, laenu võtmise, vara pantimise, rentimise jm tehingute tegemine;
- personali tööle võtmine ja töölt vabastamine;
- personali pädevuse nõuete ja neile töötasu määramine;
- majandusaasta aruande koostamise ja raamatupidamise korraldamine;
- ühingu vara kasutamine ja käsutamine vastavalt seaduse, põhikirja ja üldkoosoleku otsustest tulenevatele nõuetele;
- ettepanekute esitamine üldkoosoleku päevakorda;
- LEADER strateegia rakendamine ja projektide hindamine tegevuspiirkonnas;
- LEADER projektide hindamiskriteeriumide ja hindamiskomisjoni kinnitamine;
- esindaja määramine LEADER projektide hindamiskomisjoni;
- LEADER toetusega seotud strateegia rakendamise rakenduskava koostamine ja kinnitamine;
- LEADER strateegia rakenduskava kinnitamine ja rakenduskava rakendamisega seotud otsuste vastu võtmine;
- liitudesse ja organisatsioonidesse astumise ja väljaastumise otsustamine;
- audiitori kinnitamine kuni kolmeks aastaks.

MTÜ Arenduskoja igapäevast tööd korraldab tegevjuht.

Tegevjuhi tööülesanded on alljärgnevad:

- Juhib ühingu jooksvat tegevust ja vastutab üldkoosoleku ja juhatuse poolt vastu võetud otsuste täitmise eest;
- Valmistab ette kõik küsimused, mis vastavalt käesolevale põhikirjale kuuluvad otsustamisele üldkoosolekul või juhatuse koosolekul;
- Käsutab käesoleva põhikirja nõudeid arvestades ühingu vara ja vahendeid, esindab ühingut kõigis toimingutes ja tehingutes ning võib selleks volitada teisi isikuid, kirjutab alla lepingutele, muudele tehingutele ja kohustustele;
- Sõlmib ja lõpetab lepinguid;
- Otsustab teisi juhatuse poolt talle lahendamiseks antud küsimusi ulatuses, mis ei kuulu ühingu teiste organite ainupädevusse;
- Võtab osa juhatuse koosolekutest.

MTÜ Arenduskoda büroo asub Tapa Vallavalitsusele kuuluvas hoones (Rohe-line 19, Tapa linn). MTÜ Arenduskoda rendib hoones ruume. Asukoha valikul oli peamiseks olemasoleva organisatsiooni asukoht piirkonnas, vajalikud töötajad ning vajalik tehniline baas. Arenduskojal on koduleht aadressil www.arenduskoda.ee. MTÜ Arenduskoda on avatud tööpäevadel kell 8–17. Arenduskojas on kaks 25–30-kohalist õppeklassi, üks neist on varustatud innovaatilise puutetundliku tahvliga.

MTÜ Arenduskoda töötajate koosseis: tegevjuht (Heiki Vuntus) ja juhiabi-tehniline sekretär (Aidi Uus) on tööl põhikohaga tegevusrühmaga seonduvate tegevuste läbiviimiseks. Raamatupidaja töötab lepingu alusel osalise tööajaga. Tegevjuhi ülesandeks on tegevusrühma LEADER-meetmega seotud tegevuste koordineerimine, läbiviimine ja vahendamine. Juhiabi-tehniline sekretär tegeleb asjaajamisega ning raamatupidamise algdokumentidega. MTÜ Arenduskoda töötajad on kogemustega ning läbinud erinevaid koolitusi. Omandatud on ja kavatakse täiendada teadmisi tegevusrühma arendamise ja juhtimise valdkondades. Koostööprojekte juhivad eraldi lepingute alusel töötavad projektijuhtid.

MTÜ Arenduskoja tegevusrühma liikmed on kaasatud erinevatesse töögruppidesse ning osalevad aktiivselt piirkonna tuleviku kujundavates protsessides. MTÜ Arenduskoda on avatud kõikidele tegevusrühma piirkonnas tegutsevatele avaliku, kolmanda ja erasektori esindajatele, kes avaldavad soovi Arenduskoja liikmeks astumiseks. MTÜ Arenduskoda liikmed osalevad aktiivselt tegevuspiirkonna tuleviku kujundamise protsessis. Iga kohalik omavalitsus, mittetulundusühing ja et-

tevõtja vaatleb piirkonda kui tervikut ning lähtub piirkonna tasakaalustatud arengust, samas esindab oma organisatsiooni lähtuvalt selle huvidest ja eesmärkidest.

MTÜ Arenduskoda tegevuse põhieesmärgiks on viie kohaliku omavalitsuse territooriumil (Tapa vald, Kadrina vald, Haljala vald, Kuusalu vald ja Loksas linn) moodustunud ühtses kohalikus tegevuspiirkonnas kohaliku elu arendamine, tuginedes kolme erineva sektori partnerlusele – kohaliku omavalitsused, äriühingud ning mittetulundusühingud ja sihtasutused.

MTÜ Arenduskoda täidab LEADER-meetme kohaliku tegevusrühma ülesandeid. Sellega seoses on MTÜ Arenduskoda ülesanneteks määrata LEADER-meetme projektitaotluste hulgast siduvalt kindlaks tegevusrühmale eraldatud eelarve piires rahastamisele kuuluvad projektid ehk teha projektitoetuse taotluste kinnitamise või kinnitamisest keeldumise otsus.

Eesmärkidest tulenevalt on MTÜ Arenduskoda põhilised tegevusvaldkonnad:

- projektitoetuste vastuvõtmine;
- taotlejate nõustamine;
- ettevõtluse tugistruktuuride arendamine;
- siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine;
- koolituste, infopäevade ja seminarite korraldamine ettevõtjatele ja mittetulundusühingutele;
- erinevate koostöövaldkondade ja te-

gevusgruppide koostöö koordineerimine.

MTÜ Arenduskoda sisehindamise tulemusel keskendutakse strateegiaperioodil 2023–2027 järgmisele:

- rohkem panustada organisatsiooni tegevust reguleerivate dokumentide läbivaatamise, paremasse kajastamise ja tutvustamise;
- ressursside juhtimisel tuleb suuremat tähelepanu pöörata füüsilise töökeskkonna ning materaal-tehnilise baasi parandamisele, samuti säästlikule majandamisele ja keskkonnanõuetele suunatud tegevustele;
- väga oluline roll nii koostööprojektil kui ka ühistegemistel;
- kindlasti rõhku panna tunnustamissüsteemi arendamisele – tunnustada iga-aastaselt ehk kestlikult panustanud inimesi;
- vajalik on suurendada Arenduskoja info levitamist elanikele läbi regulaarsete infoartiklite ja -nupukeste lisamisega valla lehtedesse ja kodulehtedele ning rikastada Arenduskoja kodulehte blogide, videote, kogemuslugude jms. Edulugude (sh õppereisidel kogutud) kajastamine AK kodulehel ja vallalehtedele;
- vajalik on konsultatsiooniteenuse jätkuv pakkumine taotlejatele, info- ja õppepäevade organiseerimine erinevatele sihtgruppidele, uuringute ja analüüside teostamine piirkonna- ja organisatsioonisiselt, erinevate sihtgruppide tegevuste propageerimine, piirkonnapõhiste strateegiate ja arengukavade (LEADER, EURO-PARC) teostamine.

Majanduslik elujõulisus ja jätkusuutlikkus

MTÜ Arenduskoda on kasumit mitte-taotlev organisatsioon. Tegevusrühma finantseerimise tagavad liikmemaksud, organisatsiooni oma majandustegevus (laekumised osutatavate teenuste eest) ja LEADER tegevustoetus. Rahastamisvõimalusi otsitakse ja taotletakse toetust võimalusel ka teistest fondidest ning

programmidest. Majanduslikku elujõulisust ja järjepidevust näitab liikmete suur huvi ja panus Arenduskoja sisenesse tegevusse. LEADER strateegia koostamise perioodil eelfinantseerimiseks ei võetud laenu pangast ega fondidest, vaid liikmed on kehtestanud liikmemaksu suuruseks kohalikest omavalitsustest liikmetele sel-

lise määraga, mis kataks tekkinud kulud. Omafinantseeringu osa katab suure osas Arenduskoja enda majandustegevus. Toetussummade laekumisel pärast kuludeklaratsioonide heakskiitmist PRIAs kasutatakse laekunud raha järgmiste LEADER ürituste/tegevuste finantseerimiseks.

Näitaja	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bilansimaht	159 362	147 482	172 460	199 802	202 911	177 674	191 281	210 035	256 084
Käibevara	150 165	139 710	165 768	194 190	198 353	167 464	182 773	203 179	248 820
Põhivara	9 197	7 772	6 692	5 612	4 558	10 210	8 508	6 856	7 264
Kohustused	12 142	13 645	18 770	27 929	26 898	16 666	9 212	12 881	66 875
Tulud	158 364	144 661	237 103	257 324	271 733	228 528	167 561	212 312	236 443
Liikmemaks	29 080	26 165	25 897	25 800	37 523	37 502	36 430	36 263	35 994
Toetused	92 786	84 740	176 723	196 997	208 801	169 972	120 805	136 455	184 173
Muud tulud	33 482	30 062	31 416	31 320	20 778	17 651	6 484	35 669	10 990
Kulud	-156 092	-158 055	-217 257	-239 151	-267 606	-243 544	-146 514	-197 242	-244 403
Projektide elluviimisega seotud kulud	-86 805	-70 526	176 723	-196 997	-208 801	-169 972	-120 805	-136 455	-184 173
Tegevuskulud	-58 541	-64 479	-29 458	32 832	-45 774	-64 953	-20 927	-51 031	-51 423
Tööjõukulud	-9 153	-21 618	-9 964	-8 242	-11 977	-7 685	-3 080	-8 099	-7 353
Tulem	2 284	-13 383	19 853	18 183	4 140	-15 005	21 061	15 085	-7 945

TABEL 22 MTÜ Arenduskoda majandusandmed

Liikmemaksude määramisel on arvestatud erinevate sihtgruppide erinevat suutlikkust panustada rahaliselt organisatsiooni tegevusse. Kõige suurema maksumusega on kohalikud omavalitsused, kelle liikmemaksud on põhikirjaliselt kokku lepitud sõltuvuses omavalitsuses elavate inimeste arvust (2022. aastal 1,50 euro/elanik). Ettevõtete ja kolmanda sektori esindajate liikmemaksuks on määratud 40 eurot, mis on kõikide liikmete poolt heakskiidetud üldkoosolekul.

MTÜ Arenduskoja strateegia rakendamine on kavandatud rahastada liikmemaksudest, erinevate tegevuste osamaksudest ning meetmete rakendamisel taotletakse toetust LEADER meetmest. MTÜ Arenduskoda tegevuse võtmeküsi-

museks on strateegia elluviimine juhul kui LEADER meetme raames ei saada toetust. Sellisel juhul otsib MTÜ Arenduskoda rahastamisvõimalusi mujalt ning strateegia rakendamine toimub sellisel juhul ka vastavas tempos ja mahus.

MTÜ Arenduskoja majanduslikku jätkusuutlikkuse garantiiks on senine aastatepikkune tegevus. Toime on tulnud ka majanduslikult keerukatel ja rasketel aegadel. On otsitud ja leitud erinevaid võimalusi arenguks ja tegevuse jätkamiseks. LEADER tegevused tugevdavad organisatsiooni teravikuna läbi liikmete ja kogu piirkonna elanikke läbi koolituste, koostöö, partnerluste ja kaasamise. MTÜ Arenduskoja liikmed on liitunud oma vabast tahtest ja soovist, et tegevusrühma piirkonna elanike aktiivsust

ja elu-olu parandada. See on eelduseks kavandatavate tegevuste jätkusuutlikkusele ja pikaajalisusele. LEADER-meetmelt saadud toetusest soetatud tegevusrühma arenduskulud on tugevdanud organisatsiooni materiaaltehnoloogilist baasi, mis võimaldab töötajatel paremini pühenduda sisulisele ja loominguolisele tegevusele. Kokkuvõttes on MTÜ Arenduskoda majanduslikult elujõuline ning kaasrahastamisel lähtutakse mitmekesisusest (erinevad sektorid, erinevad fondid). Seni kasutatud sisendid ja ressursid on kavandatud optimaalselt, mille järel on võimalik saavutada tulemused optimaalse kiirusega. Juhtimine on olnud efektiivne ja paindlik. Uut strateegiaperioodi iseloomustab võrreldes eelneva perioodiga 30% väiksem tulubaas ja kulud.

5.3. Strateegia rakendamine

MTÜ Arenduskoda rakendab strateegiat läbi esitatud taotluste. Taotlusi menetleb Arenduskoja tegevmeeskond ning hindavad selleks spetsiaalselt moodustatud meetmete hindamiskomisjonid. Taotluste hindamise aluseks on selgelt määratletud hindamiskriteeriumid, mille kohta koostatakse rakenduskava taandil hindamiskord.

Taotluste esitamisele järgneb nende tehniline kontroll tegevmeeskonna poolt. Tehnilise kontrolli läbinud taotlused suunatakse hindamiseks konkreetsele meetme hindamiskomisjonile. Hindamiskomisjonide tulemused kinnitab juhatus. MTÜ Arenduskoda enda koostööprojekte ei hinnata, nende osas teeb otsuse üldkoosolek.

Hindamiskorra ja -metoodika põhialused

Hindamiskomisjonid moodustatakse iga meetme kohta eraldi ja hindamisel rakendatakse põhimõtet, et hindamiskomisjonis ei oleks ülekaalus ükski huvigrupp või sektor. Hindamiskomisjoni liikmete kandidaate saab esitada avalikult, selleks kuulutatakse välja konkurss. Kandideerimiseks tuleb esitada põhjendatud avaldus ja CV. Hindamiskomisjoni liige peab olema:

- Oma tegevuses sõltumatu.
- Ei esinda hindamiskomisjonis teda esitanud organisatsiooni ega oma tööandja huve.
- Kinnitab allkirjaga töö käigus hindamiskomisjonis teatavaks saanud konfidentsiaalse informatsiooni hoidmise kohustust ja oma huvide konflikti puudumist.
- Tunneb Leader põhimõtteid, Leader tegevusrühmade toimimist ja neid reguleerivaid õigusakte, on kursis MTÜ Arenduskoja strateegiaga 2023-2027 ning selle perioodi meetmetega.

• Tunneb MTÜ Arenduskoja tegevuspiirkonda, omab ülevaadet liikmesomavalitsustes tegutsevates MTÜ-dest ja äriettevõtetest.

Hindamiskomisjoni liikme tööülesanded on:

- LEADER projektitaotluste hindamine.
- Osalemine LEADER projektitaotluste hindamiskomisjoni liikmete koolitustel.
- Investeeringuobjektide külastamine, taotlejate kuulamine.
- Osalemine hindamiskoosolekul.

Projektitaotluste hindamiskomisjon lähhtub oma töös:

- Ministri määrusest
- Haldusmenetluse seadusest
- MTÜ Arenduskoda strateegiast 2023-2027
- MTÜ Arenduskoda üldkoosoleku ja juhatuse otsustest
- MTÜ Arenduskoda põhikirjast
- Meetmelehtedest ja hindamiskriteeriumidest

MEEDE	HINDAMISKRITEERIUMID
MEEDE 1.1	<ul style="list-style-type: none"> - Projekti tulemusel säilitatavate või loodavate töökohtade arv; - Projekti tegevuste uuenduslikkus; - Projekti teostatavus (finantsprognoos, ettevõtja pädevus); - Projekti tegevuste ja investeeringute mõju ettevõtte arengule, kestlikkusele; - Mõju keskkonnale (majanduslik, sotsiaalne kui ka keskkonnavaline mõju kestlikkuse aspektist).
MEEDE 2.1	<ul style="list-style-type: none"> - Investeeringuobjekti mõju piirkonna elukvaliteedile ja elukeskkonnale atraktiivsusele; - Projekti tulemuste ja taotleja jätkusuutlikkus (majanduslik); - Objekti funktsionaalsus/mitmekesisus (investeeringu tulemusel saadavad teenused, nende põhjendatus); - Nn „Aruka küla“ või piirkonna strateegia/arengukava olemasolu; - Mõju keskkonnale (energiatõhusus, ressursisääst, maakasutus jne); - Omafinantseeringu osakaal.
MEEDE 2.2	<ul style="list-style-type: none"> - Projekti mõju piirkonna elanike omaalgatusele, aktiivsusele ja sotsiaalsele suhtlemisele. - Mõju maapiirkonnale mitmekesisuse loomisele ja lisandväärtuse andmisele; - Taotleja või projekti tulemuste jätkusuutlikkus; - Mõju keskkonnale (jäätmemajandus, toidlustuse korraldamine, transport jms); - Kasusaajate hulk; - Eakate ja noorte kaasamine tegevustes; - Omaosalus suurem kui nõutud.
MEEDE 3.1	Hindamiskriteeriume ei ole.
MEEDE 4.1	<ul style="list-style-type: none"> - Projekti seos MTÜ Arenduskoda käesoleva strateegiaga (jah/ei); - Kas projekt viiakse ellu MTÜ Arenduskoda piirkonnas? (jah/ei); - Projekti tegevused on seotud otseselt MTÜ Arenduskoda mini-projektide meetmelehe eesmärkidega (jah/ei); - Kulud on vastavuses projekti tegevustega ja mõistlikud (jah/ei); - Kas projekti tulemusena tõuseb taotleja jätkusuutlikkus? (jah/ei); - Kas projekti tulemusena tugevneb kohalik kogukond? (jah/ei); - Kas projekt kaasab piisaval hulgal sihtgruppe? (jah/ei). - Projekti mõju võrdsete võimaluste edendamisele (sooline võrdõiguslikkus, võrdne kohtlemine, ligipääsetavus) (jah/ei). <p>Iga hindaja „jah“ hinnang annab 1 punkti. Summeeritud punktide alusel koostatakse pingerida toetuse määramiseks. Alla lävendi jäävad taotlused, mis on saanud 3 või rohkem „ei-d“. Juhul, kui taotlejad saavad samapalju hindepunkte, siis toetust saab see, kellel on rohkem kasusaajaid ning suurem piirkonna hõivatus ja selgem tegevuskava ning eelarve. Sel juhul selgitatakse paremusjärjestus hindamise töörühma koosolekul.</p>

TABEL 23 Hindamiskriteeriumid meetmete lõikes

riumidest

Menetlemisprotseduuri põhimõtted:

- Projektitoetuse saamiseks esitab projektitoetuse taotleja kohalikule tegevusrühmale selleks ettenähtud.
- Arenduskoja tegevpersonal kontrollib 15 tööpäeva jooksul nõutavate dokumentide olemasolu ja taotluse tähtaegset esitamist taotleja, projektitaotluse ja toetatava tegevuse vastavust strateegias ja rakenduskavas, sealhulgas strateegia meetmes esitatud nõuetele vastavust.
- Kui projektitaotlus on esitatud puuduvate dokumentidega, annab Arenduskoda projektitoetuse taotlejale vajalike andmete ja dokumentide esitamiseks, lisavõimaluse.
- Arenduskoda võib jätta projektitaotluse hindamata, kui projektitaotlus ei vastata strateegias või rakenduskavas esitatud

nõuetele või kui projektitoetuse taotleja ei ole esitanud nõutavaid andmeid või dokumente määratud tähtaja jooksul.

- Hiljemalt 20 tööpäeva peale taotluste esitamise lõpptähtaega saab projektitaotlused hindamiskomisjon hindamiseks.
- Hindamiskomisjoni liikmed hindavad projektitaotlusi elektroonselt PRIA e-teenuse keskkonnas.
- Hindamiskomisjoni liikmed tutvuvad taotlustega individuaalselt.
- Hindamiskomisjoni liikmed vaatavad taotlused läbi ja hindavad taotlused 15 tööpäeva jooksul.
- Hindamiskomisjoni liikmed hindavad esmalt taotluse vastavust strateegiale ja rakenduskavale ja seejärel vastavalt hindamiskriteeriumitele.
- Taotlejal on võimalus tutvustada taot-

lust hindamiskomisjonile hindamiskomisjoni koosolekul vahetult või muid visuaalseid elektroonseid vahendeid (Skyp, Zoom jms) kasutades.

- Saadud hindamistulemuste põhjal moodustunud paremusjärjestuse alusel vormistab hindamiskomisjoni esimees paremusjärjestuse ettepaneku Arenduskoja juhatusesele kinnitamiseks.

- Arenduskoja juhatus kinnitab paremusjärjestuse otsuse 60 kalendripäeva jooksul alates projektitaotluste esitamise tähtaja lõppemisest.

- Taotlused rahastatakse vastavalt moodustatud paremusjärjestuse alusel kuni meetme eelarvest ei ole võimalik täismahus rahastada paremusjärjestuses järgmist taotlust.

- Taotlusvooru paremusjärjestuses eelarvahendite puudumisel rahastamata jäänud taotlused rahastatakse paremusjärjestuse alusel kui meetme eelarvesse laekub juurde vahendeid (eelnevate perioodi-

de teostamata jäänud taotlused, eelnevate perioodide taotlusele eraldatud eelarvete vähenemine seoses kulude vähenemise või osade tegevuste tegemata jätmise või osade tegevuste või kuludokumentide abikõlbmatuteks tunnistamise tõttu, jms).

- Eelnevatest perioodidest vabaksjäänud vahendite meetmetesse suunamise otsustab Arenduskoja juhatus enne taotlusvooru algust.

- Pärast projektitoetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemist avalikustatakse toetatud taotluste paremusjärjestus Arenduskoja kodulehel.

Hindamisprotseduuri põhimõtted:

- Hindamiskomisjoni liikmed hindavad elektroonselt PRIA e-teenuse keskkonnas kõiki hindamisele kvalifitseerunud projektitaotlusi Arenduskoja juhatusese poolt kinnitatud hindamiskriteeriumite alusel.

- Iga kriteeriumi hinnatakse 10-punkti skaalal, kus 1 on kõige madalam ja 10 kõige

kõrgem hinne.

- Iga kriteeriumi löikes hindamiskomisjoni liikmete antud hinded summeeritakse, korrutatakse kriteeriumi osakaaluga ning seejärel jagatakse hindajate arvuga.

- Kõigi hindamiskriteeriumite kaalutud keskmised summeeritakse ning saadud kogupunktide alusel moodustub projektitaotluste paremusjärjestus.

- Paremusjärjestusse paigutamisel arvestatakse punkte kuni 3 kohta peale koma.

- Võrdsete punktidega projektitaotluste puhul asetatakse paremusjärjestuses ettepoole see projektitaotlus, mille omafinantseeringu protsent on suurem.

- Projektitaotlustele on kehtestatud lävend 50% maksimumpunktidest. Juhul, kui hindamiskomisjoni liikmete poolt antud hinnete kaalutud keskmine hinne on alla 5 punkti, projektitaotlust toetuse saamiseks ei esitata, seda isegi sel juhul, kui meetmes on vabu rahalisi vahendeid.

5.4. Strateegia seire ja strateegia uuendamise korraldamine

MTÜ Arenduskoda kui organisatsiooni seire ja sisehindamine

MTÜ Arenduskoda tegevtootajad koguvad regulaarselt andmeid MTÜ poolt läbiviidud strateegia rakendamist toetavate tegevuste ja muu organisatsiooni tegevuse kohta. Need tegevused on koolitused, uuringud, koosolekud, nõustamistegevus, koostatud kavad ja ekspertiisid, projektid. Kord aastas koostatakse aruanne, mis sisaldab võrdlust eelmiste aastatega. Aruanne koos tegevmeeskonna järeldustega esitatakse MTÜ Arenduskoda juhatusesele ja üldkoosolekule. Strateegia seirekomisjon ja juhatus hindavad aruandes toodud MTÜ Arenduskoda strateegia eesmärkide saavutamisele ja organisatsiooni toimimisele.

Väljund- ja tulemusnäitajaid kogutakse jooksvalt igal aastal, mida on võimalik jooksvalt koguda. Näitajad, mis on üldisemad, need kogutakse perioodi lõpus. Muuhulgas uuritakse hindamise käigus ka MTÜ Arenduskoda kui organisatsiooni kuvandit liikmeskonnas ja väljapool organisatsiooni.

Vajadust strateegia uuendamise järgi hinnatakse iga-aastaselt üldkoosolekul lähtuvalt strateegia seire tulemus-test, samuti strateegia perioodi keskel läbi viidud uuringute tulemustest.

Strateegia muutmise algatamine

Strateegia uuendamine või täiendamine toimub algatustootluse alusel, mis tuleb esitada MTÜ Arenduskoda tegevjuhile kirjalikult koos ettepanekute ja põhjendustega. Strateegia uuendamist ja täiendamist võib taotleda iga MTÜ Arenduskoda töötaja, juhatuse ja üldkoosoleku liige.

Strateegia muudatuste ettevalmistamine

Kui esitatud taotlus on asjakohane, kutsutakse kokku juhatuse koosolek, kes otsustab strateegia uuendamise või täiendamise vajaduse ning positiivse otsuse korral valmistab ette strateegia muudatused. Strateegia uuendamise või täiendamise eelnõu peab olema kooskõlas kehtiva õigusega.

Strateegia uuendamise või täiendamise eelnõu esitamine enne selle kehtestamist arvamuse saamiseks töögruppidele ja seirekomisjonile

MTÜ Arenduskoda tegevjuht esitab strateegia uuendamise või täiendamise eelnõu enne kehtestamist arvamuse andmiseks töögruppidele ja seirekomisjonile.

Strateegia muudatuste avalikustamine

MTÜ Arenduskoda avalikustab strateegia koos muudatustega oma veebilehel.

Strateegia kinnitamine

Strateegia lõplikuks kinnitajaks on MTÜ Arenduskoda üldkoosolek. Kui üldkoosolek jätab strateegia muudatused kinnitamata, siis algab uuendamise või täiendamise protsess algusest peale.

5.5. Võrgustumise ja koostöö põhimõtted MTÜ

MTÜ Arenduskoda põhiülesandeks on moodustatud tegevuspiirkonna ühiste kitsaskohtade lahendamine ja koostöö korraldamine erinevates valdkondades. Piirkonna arendamisel lähtutakse piirkonna vajadustest ja huvidest, arvestades piirkonna kohalikku eripära, elukeskkonda, piirkonna atraktiivsust elanikele, ettevõtetele, turistidele ja investoritele. Tegevustes tuginetakse erinevate sektorite partnerlusele.

MTÜ Arenduskoda koostööpartnerid, kes aitavad saavutada püstitatud visiooni, on järgmised:

1) piirkonna elanikud – uute ideede algatajad, üritustel osalejad, otsesed kasusaajad;

2) piirkonna kohalikud omavalitsused – igakülgne koostöö, koostöövõrgustiku töö toetamine, KOV-de arengukavade ja strateegiatega ühtlustamine, kodanikualgatuste toetamine;

3) piirkonna ettevõtted – tugevad ja jätkusuutlikud ettevõtted, uute töökohtade loomine, noorte ettevõtluse toetamine ja koostöö, piirkonna ettevõtjate koostöövõrgustiku tegevuse toetamine;

4) piirkonna mittetulundusühingud ja vabatahtlikud – igakülgne koostöö, piirkonna koostöövõrgustiku töö toetamine, koolituste, seminaride, infopäevade jne korraldamine;

5) teised LEADER tegevusgrupid Eestist ja välisriikidest, Euroopast – koostöö korraldamine;

6) Lääne-Viru Arenduskeskus, VIROL, PRIA, asjaomased ministeeriumid, LEADER infokeskus - nõustamine ja koolituste korraldamine, ühisürituste korraldamine, kaasfinantseerimine;

7) meedia ja arvamusiidrid – piirkonna üldine mainekujundus.

Riigisisene koostöö

Partneritegevusrühmadega Eestist toimub infovahetus juhatuse ja tegevjuhtide tasemel. Seni on partneritega (MTÜ Järva Arengu Partnerid, MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökoogu, MTÜ PAIK, MTÜ Ida-Harju Koostöökoogu jt) läbi viidud ühisüritusi (konverentsid, õppereisid, seminarid, koostööprojektid jms). Planeeritakse jätkata tihedamat koostööd teiste LEADER tegevusgruppidega. Eriti tihe on koostöö Viru LEADER tegevusrühmadega, kes on moodustanud Viru LEADER Koja (MTÜ Arenduskoda, MTÜ Partnerid, MTÜ PAIK, MTÜ VIKO, MTÜ KIKO, MTÜ PAK). Sealhulgas planeeritakse ka ühiseid koostööprojekte:

- Sõlmitud on Virumaa LEADER tegevusrühmade koostöökokkulepe, mis on perioodil 2023–2027 järgmine: Koostöö teemad on kohalik toit, turism (loodusturism, säästev turism), noored, ettevõtlus, taastuenergia, energeetika, ringmajandus ja elukeskkond. Tegevused, mis eelpool loetletud valdkondades kavandatakse on: koostööprojektide ettevalmistamine, kooskõlastamine ja teavitamine; koolituste, seminaride, konverentside ja muude ühiste tegevuste korraldamine; tegevusvaldkonna seadusandluse arutamise ja ettepanekute tegemine asjaomastele ministeeriumitele ja PRIA-le; LEADER toetuse menetlemise protseduuride osas info ja kogemuste jagamine; ühtsete seisukohtade kujundamine suhtlemisel asjaomase ministeeriumi ja PRIAga.

- Sõlmitud koostöökokkulepe veel tegevusrühmade vahel (MTÜ Arenduskoda, MTÜ Põhja-Harju Koostöökoogu, MTÜ Kirderanniku Koostöökoogu, MTÜ Virumaa Koostöökoogu, MTÜ Partnerid). Ühistegevused – koostööprojekti ettevalmistamine, kooskõlastamine, teavitamine.

kohaliktoit.arenduskoda.ee

Koolituste, seminaride, konverentside, õppereiside ja muude ühiste tegevuste korraldamine; vihmavarjuprojektid (pehmed tegevused, iga taotleja ise teab, mida tal kõige rohkem vaja oleks, nt turundustegevus või hoopis ärimudeli ümbermõtestamine); valdkonnad – külastusettevõtlus, noorte ettevõtlus, õpilasfirmad, kohalik toit, mikroettevõtlus, säästlik tegevus, keskkond ja taastuvenergia.

2011. aastast oleme ELARD-i (European LEADER association for Rural Development) liige. 2015. a astus Arenduskoda Eesti LEADER Liidu liikmeks.

Rahvusvaheline koostöö

Arenduskoda viis ellu perioodil 2014–2022 seitse koostööprojekti ja osales partnerina kahes koostööprojekti. Eelmisel perioodil said hoogu tegevusrühma ettevõtjate võrgustik kestlikku maaettevõtluse suund ning kohaliku toidu võrgustikus osalejad Põhja-Eesti Kohaliku Toidu arendamise suunal. Suurimaks saavutuseks oli rahvusvahelise tähtsusega EUROPARC sertifikaadi saamine Lahemaa rahvusparki turismi piirkonnale (kogu Arenduskoja piirkond) ning eesmärgiks seekord on selle hoidmine. Tegevusrühm peab oluliseks algatatud võrgustike edasiarendust. Lisaks osales tegevusrühm teistes koostööprojektides partneritena nagu näiteks „Viru LEADER koostööprojekti“ – Virumaa LEADER tegevusrühmade koostöö arendamisel jne. Peamised lisandväärtused, mis läbi koostööprojektide on tulnud:

- Koostöövajadus erinevate ettevõtluvormide ja -valdkondade vahel.

- Tegevuste organiseerimise/koordineerimise vajadus, ehk et piirkonnas peab olema arendusorganisatsioon, keda aktsepteeritakse partnerina, kellel on olemas ressursid ja vahendid, et põhjalikumalt koostööd teha.

- Koostööprojektide lisandväärtuseks on osaliste omavaheline kogemuste vahetamine, ideede jagamine, parematest praktikatest õppimine, võrdluse tegemise võimaldamine jms.

- Koostööprojektides osalemine on toonud välja vajaduse hoida teadmised ja oskused kõrgel tasemel, et olla juhtpartner koostööprojektides.

Eelnimetatud projektide loogiliseks jätkuks on uue perioodi rahvusvahelised koostööprojektid, mis käsitlevad „Põhja-Eesti“ kohalikku toitu, kestlikku maa-

ettevõtlust ja arukaid kogukondi. MTÜ Arenduskoda koostööprojektide vastu tunnevad huvi ka teised Eesti ja välisriikide tegevusrühmad ja rahvusparkid ning nendega koos on vastavad koostöö tegemise eesmärgid seatud. Arenduskoda on avatud uutele koostööpartneritele ning uute partnerite leidmiseks on suurepärase võimaluse andnud LINC koostöökonverents, millel Arenduskoda on osalenud algusest peale ehk juba 12 aastat. Suurepäraseks rahvusvahelise koostöövõrgustiku laiendamise kanaliks on EUROPARC Föderatsioon ning kuna Arenduskoja piirkond kuulub EUROPARC alasse, siis antud võrgustiku laiendamine on seatud uuel perioodil üheks eesmärgiks. Strateegia koostamise käigus toimus MTÜ Arenduskoda koostööprojektide konverents „Kestlik koostöö“, kus osalesid erinevad projektipartnerid Eestist (LEADER tegevusgrupid) – Rohelise Jõe-maa Koostöökogu, Kodukant Läänemaa, Põhja-Harju Koostöökogu, Partnerid, Peipsi-Alutaguse Koostöökoda, Virumaa Koostöökogu, Kirderanniku Koostöökogu, Lõuna-Järvamaa Koostöökogu, Ida-Harju

Koostöökogu, PAIK. Lisaks osalesid koostööprojektide partnerid välisriikidest: Lätist – Cesis District Rural Partnership, Riga District Rural Partnership, Business Association of North Kurzeme; Sloveeniast – LAG Between Snežnik and Nanos, Soča Valley, Bogastvo podeželja; Portugalist – ATAHCA (osa Peneda Geres rahvusparki piirkonnast Põhja-Portugalist), ADRAMA (osa Madeira saarest, piirkonnas Madeira kaitseala). MTÜ Arenduskoda on avatud koostööprojektide võimalike partnerite osas nii Eestist kui välismaalt huvitundvate partnerite jaoks.

Nagu senine koostöö arendustegevus on näidanud, et piirkonnas ettevõtjad on juba aktiivsed võrgustiku osalised ja reaalselt saavad/näevad lisandväärtust koostööst. Uueks väljakutseks on kestlikuse teemade arendamine kogukondade suunal. Tegevuspiirkonnas on väga erineva arengutaseme ja arusaamisega kogukondi, mis kohati on osutunud suureks probleemiks koostöö tegemisel. Seega oleme võtnud üheks eesmärgiks kogukonna esindajate arendamise koos võrgustiku loomisega.

6. RAHASTAMISKAVA

MTÜ Arenduskoda ühisstrateegia elluviimise rahastamine toimub peamiselt kahest allikast – LEADER-meetme tegevustoetus ja Euroopa Sotsiaalfond+ vahendid. Täiendav tegevusrühma rahastus

tuleb liikmemaksudest. MTÜ Arenduskoda võib lisaks kaasata vahendeid ka muudest allikatest ning osaleda projektides, kui need toetavad strateegias määratletud suundi. Eelarve maht määratakse kindlaks

vastavate ministriumite määrustega. LEADER-meetme eelarvest 74% jagatakse välja toetustena, 26% on kavandatud ühisstrateegia rakendamiseks (tegevus- ja elavdamiskulud).

Nimetus	Meetmetevaheline jaotus	Prioriteetidevaheline jaotus
Eesmärk 1		50% (844 440)
Meede 1.1 MIKRO- JA VÄIKEETTEVÖTETE TOETAMINE	50% (844 440)	
Eesmärk 2		33% (557 330)
Meede 2.1 KOGUKONNA INVESTEERINGUTE TOETUS	20% (337 776)	
Meede 2.2 AKTIIVNE JA TEGUS KOGUKOND	13% (219 554)	
Eesmärk 3		17% (287 110)
Meede 3.1 MTÜ ARENDUSKODA KOOSTÖÖ JA JÄTKUSUUTLIKKUS	17% (287 110)	
Eesmärk 4		100% (355 711)
Meede 4.1 SOTSIAALNE KAASATUS KOGUKONDADES	100% (355 711)	
Kokku	100,0%	100,0% (2 060 948)
Investeeringutoetuste osakaal eelarvest	57,8% (1 182 216)	
Pehmete tegevuste osakaal eelarvest	10,7% (219 554)	
Koostööprojektide osakaal eelarvest	14,1% (287 110)	
Sotsiaalfond	17,4 (355 711)	
Projektide eelarve kokku	79,4% (2 044 591)	
Tegevuskulud kokku	20,6% (531 594)	
LEADER TEGEVUSE EELARVE KOKKU	100% (2 576 185)	

TABEL 24 Rahastamiskava perioodil 2023–2027 osakaal ja eelarve eurodes (tegemist on indikatiivsete numbritega kuni konkreetsete käskkirjade allkirjastamiseni)

Tegevus- ja elavdamiskuludest (26%) kaetakse tegevusrühma kulud (büroo ülalpidamiskulud, palgad, ESFi meetme rakendamisega kaasnevad kulud jms), nende kulude puhul omafinantseering ei rakendu. Toetuste eelarve planeeritud jagunemine aastate lõikes on järgmine:

2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Ülemineku periood	40%	40%	20%	Perioodi kasutamata vahendid	Ülemineku periood	Ülemineku periood

TABEL 25 Vahendite jaotus perioodi 2023–2029 aastate lõikes

Strateegia elluviimine toimub iga-aastaste rakenduskavade kaudu, mille koostab tegevmeeskond ja kinnitab juhatus. Juhatus saab rakenduskava jooksva eelarveaasta raames vajadusel ka muuta. Rakenduskavas määratletakse tegevusrühma eelarvelised vahendid perioodiks üks aasta, sh toetussummade jagunemine meetmete lõikes. Samuti võib rakenduskavaga sätestada teatud kitsendusi. Nõuded rakenduskavale sätestab LEADER-meetme määrus. Rakenduskava esitatakse PRIAle. Sotsiaalse heaolu meetme rakenduskava esitatakse Riigi Tugiteenuste Keskusele perioodi alguses üks kord kogu perioodi peale.

